

สรุปสถานการณ์ภูมิพลพืช
ของประเทศไทย
2548

กรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

สรุปลสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2548 เป็นผลงานที่กรมควบคุมมลพิษจัดทำขึ้นเพื่อรายงานข้อมูลด้านมลพิษให้กับสาธารณชนได้ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบปี พ.ศ. 2548 อาทิ ข้อมูลสถานการณ์คุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ มลพิษทางเสียง กากของเสีย สารอันตราย การตรวจสอบแหล่งกำเนิดและปัญหาร้องเรียน การบริหารจัดการมลพิษ รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในรอบปี

กรมควบคุมมลพิษ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าสรุปลสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2548 นี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจทั่วไป ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ ประชาชน นักเรียนและนักศึกษา ในการรับทราบข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ และการจัดการมลพิษได้อย่างถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์ อันเป็นการสร้างความตระหนักที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อลดมลพิษในกาลต่อไป

กรมควบคุมมลพิษ
เดือนพฤษภาคม 2549

สารบัญ

3 สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำ

- 3 • คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน
- 10 • คุณภาพแหล่งน้ำทะเลชายฝั่ง
- 12 • คุณภาพสิ่งแวดล้อมชายหาดท่องเที่ยว

16 สถานการณ์คุณภาพอากาศและมลพิษทางเสียง

- 16 • คุณภาพอากาศ
- 20 • มลพิษทางเสียง
- 21 • แนวทางการจัดการมลพิษทางอากาศและเสียง

23 สถานการณ์มลพิษด้านกากของเสีย

- 23 • ขยะมูลฝอยชุมชน
- 26 • การใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยชุมชน
- 27 • ของเสียอันตรายชุมชน

29 สถานการณ์มลพิษด้านสารอันตราย

- 29 • สารอันตราย
- 30 • อุบัติภัยจากสารเคมี

32 การตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษและปัญหาโรงเรียน

- 32 • การตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม
- 34 • การร้องเรียนปัญหามลพิษ
- 37 • แนวทางดำเนินการเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษ

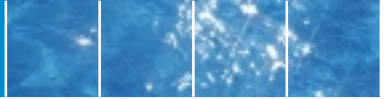
38 การบริหารจัดการมลพิษ

- 38 • สายเลือดพันธุ์ใหม่... นักรบสิ่งแวดล้อม
- 40 • จักรยานยนต์... เสียงดังซ่อมได้
- 41 • อลูมิเนียม... สร้างฝันคนพิการ
- 42 • งบประมาณด้านการจัดการมลพิษ

45 เหตุการณ์สำคัญในรอบปี

- 45 • ห้วยคลิตี้... กับการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนตะกั่ว
- 46 • สีนามิ... จากคราบน้ำตาสู่ความร่วมมือแรงร่วมใจ
- 50 • หมอกควัน... มลพิษไร้พรมแดน
- 52 • โรงโมหินหน้าพระลาน... ปัญหาและทางออก
- 54 • ลักลอบทิ้งกากของเสีย : คนทำไม่ได้รับ คนรับไม่ได้ทำ

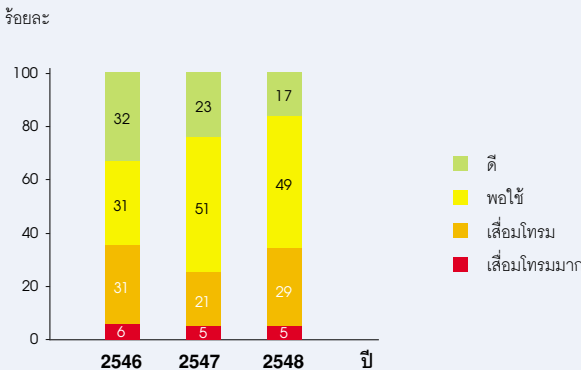
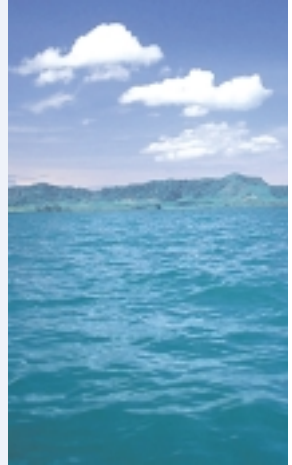
สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำ

คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน

แม่น้ำ ลำคลอง และทะเลสาบ นับเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อชีวิตในการอุปโภคบริโภค แต่จากการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้แนวโน้มความต้องการใช้น้ำมีสูงขึ้น ทั้งนี้การระบายน้ำทิ้งจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติโดยไม่ผ่านการบำบัด เป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้แหล่งน้ำมีคุณภาพเสื่อมโทรมและอยู่ในภาวะที่น้ำเป็นห่วงอย่างยิ่งว่าจะกลายเป็นที่รองรับน้ำเสียจากอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และชุมชน

จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำประจำปี พ.ศ. 2548 ในแม่น้ำสายสำคัญจำนวน 46 สาย (ยกเว้นแม่น้ำสายสำคัญ 2 สาย ได้แก่ แม่น้ำปัดตานี และแม่น้ำสายบุรี เนื่องจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) และแหล่งน้ำนิ่งจำนวน 4 แหล่ง (กว๊านพะเยา บึงบอระเพ็ด หนองหาน และทะเลสาบสงขลา) โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (WQI)⁽¹⁾ พบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี พอใช้ เสื่อมโทรม และเสื่อมโทรมมาก คิดเป็นร้อยละ 17 49 29 และ 5 ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพน้ำในแม่น้ำสายสำคัญในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 - 2548) พบว่าคุณภาพน้ำที่อยู่ในเกณฑ์ดีและพอใช้มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่คุณภาพน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนคุณภาพน้ำในเกณฑ์เสื่อมโทรมมากค่อนข้างคงที่ (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินทั่วประเทศ เปรียบเทียบปี พ.ศ. 2546 - 2548

⁽¹⁾ ดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (Water Quality Index : WQI) พิจารณาจากค่าคุณภาพน้ำ 8 ตัว ดังนี้ 1) ออกซิเจนละลาย (Dissolved Oxygen : DO) 2) แบคทีเรียกลุ่มฟิโคลไดลีฟอร์ม (Fecal Coliform Bacteria : FCB) 3) ความเป็นกรด-ด่าง (pH) 4) ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (Biochemical Oxygen Demand : BOD) 5) ไนเตรต (NO₃) 6) ฟอสฟอรัสรวม (Total Phosphorus : TP) 7) ของแข็งรวม (Total Solid : TS) และ 8) ของแข็งแขวนลอย (Suspended Solids : SS)

สาเหตุหลักที่คุณภาพน้ำบริเวณสถานีตรวจวัดหรือจุดเก็บตัวอย่างน้ำ มีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดินที่กำหนดเนื่องจากมีการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม คิดเป็นร้อยละ 23 การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด ร้อยละ 20 ค่าแอมโมเนียสูง ร้อยละ 15 ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์สูง ร้อยละ 10 ค่าออกซิเจนละลายต่ำ ร้อยละ 9 และ ความขุ่นมากกว่า 100 หน่วย ร้อยละ 23 ทั้งนี้ผลการติดตามตรวจสอบส่วนคุณภาพของแหล่งน้ำที่สำคัญทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2548 สามารถสรุปตามเกณฑ์คุณภาพน้ำ (WQI) ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปเกณฑ์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสำคัญของประเทศไทยปี 2548

เกณฑ์คุณภาพน้ำ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคตะวันออก	ภาคใต้	ร้อยละของแหล่งน้ำทั้งหมด
ดี 	กก อิง	แควน้อย เพชรบุรีตอนบน	หนองทาน สงคราม ลำปาว อุบล	เวฬุ	ตาปีตอนบน	17
พอใช้ 	วัง ปิง แม่แจ่ม ยม ลี้ น่าน	เจ้าพระยาตอนบน ท่าจีนตอนบน แม่กลอง น้อย แควใหญ่ สะแกกรัง ปราจีนบุรี	เสียว มูล เลย พอง ชี	ตราด พังงา จันทบุรี	ตาปีตอนล่าง ปากพนัง ตรัง ทะเลน้อย หลังสวน ทะเลหลวง พุมดวง ชุมพร	49
เสื่อมโทรม 	กวง กว๊านพะเยา บึงบอระเพ็ด	ลพบุรี ญะบุรี เพชรบุรีตอนล่าง ป่าสัก ท่าจีนตอนกลาง เจ้าพระยาตอนกลาง	ลำชี ลำตะคอง ตอนบน	นครนายก ระยอง บางปะกง ปราจีนบุรี ประแสร์	ทะเลสาบสงขลา	29
เสื่อมโทรมมาก 	-	เจ้าพระยาตอนล่าง ท่าจีนตอนล่าง	ลำตะคอง ตอนล่าง	-	-	5

ภาคเหนือ แหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำลดลงจากปี พ.ศ. 2547 ได้แก่ แม่น้ำแม่แจ่ม มีคุณภาพน้ำจากระดับดีเปลี่ยนเป็นระดับพอใช้ บึงบอระเพ็ดมีคุณภาพน้ำจากระดับดีเปลี่ยนเป็นเสื่อมโทรม และกว๊านพะเยามีคุณภาพน้ำจากระดับพอใช้เปลี่ยนเป็นระดับเสื่อมโทรม เนื่องจากมีค่าความสกปรกในรูปสารอินทรีย์สูงขึ้น ปัญหาคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดและกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์มในชุมชนเมือง นอกจากนี้ยังพบว่าในช่วงฤดูฝนแม่น้ำทุกสาย มีความขุ่นสูง (มากกว่า 100 หน่วย)

ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำที่สำคัญในภาคเหนือสรุปได้ดังนี้

- ค่าออกซิเจนละลาย (Dissolved Oxygen : DO) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดทั้งหมดในภาคเหนือ มีค่า DO อยู่ในช่วง 0.2 - 11.3 มิลลิกรัมต่อลิตร (มก./ล.) โดยคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัด

ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำที่สำคัญในภาคกลางสรุปได้ดังนี้

- ค่าออกซิเจนละลาย (DO) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดทั้งหมดในภาคกลาง มีค่า DO อยู่ในช่วง 0.2 - 11.6 มก./ล. โดยคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 41 มีค่า DO เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3⁽³⁾ (มากกว่าหรือเท่ากับ 4.0 มก./ล.) แต่คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 15 มีค่า DO น้อยกว่า 2.0 มก./ล. ซึ่งได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างตั้งแต่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการถึงอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี แม่น้ำท่าจีนตอนล่างตั้งแต่จังหวัดสมุทรสาครถึงอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แม่น้ำลพบุรีบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี แม่น้ำสะแกกรังบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

- ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดทั้งหมดในภาคกลางมีค่า BOD อยู่ในช่วง 0.4 - 12.9 มก./ล. คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 46 มีค่า BOD เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 (น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 มก./ล.) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำ ร้อยละ 10 ที่มีค่า BOD มากกว่า 4.0 มก./ล. ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง แม่น้ำป่าสักบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ และแม่น้ำเพชรบุรีบริเวณปากแม่น้ำอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

- การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม (FCB) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดทั้งหมดในภาคกลางมีค่า FCB อยู่ในช่วง 2 - 170,000 หน่วย โดยคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 42 มีค่า FCB เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 (น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 หน่วย) โดยคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 31 ที่มีค่า FCB มากกว่า 4,000 หน่วย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง แม่น้ำแม่กลองบริเวณอำเภอเมือง อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี แม่น้ำน้อย สะพานท้ายเมือง อำเภอผักไห่ จังหวัดอยุธยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี แม่น้ำลพบุรี บริเวณอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี แม่น้ำป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดอยุธยา อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แม่น้ำเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

⁽³⁾ แหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 ได้แก่ แหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทั้งจากกิจกรรมบางประเภท และสามารถใช้ประโยชน์เพื่อ 1) การอุปโภคและบริโภคโดยผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติ และผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน 2) การเกษตรกรรม

ภาคตะวันออก คุณภาพน้ำโดยรวมไม่แตกต่างจากปี พ.ศ. 2547 มีเพียงแม่น้ำปราจีนบุรีที่มีคุณภาพน้ำลดลงจากระดับพอใช้เปลี่ยนเป็นเสื่อมโทรมเนื่องจากมีความสกปรกในรูปสารอินทรีย์สูงในบริเวณสะพานบ้านสร้างอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี และสะพานใกล้แขวงทางหลวงปราจีนบุรีอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ปัญหาคุณภาพน้ำที่สำคัญคือการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดและกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม รวมทั้งมีค่าแอมโมเนียสูงในพื้นที่ชุมชนหนาแน่น นอกจากนี้ยังพบการรุกรานของน้ำทะเลในแม่น้ำบางปะกง เวฬุ ตราด และพังงา ช่วงเดือนมกราคมถึงมิถุนายน

ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำที่สำคัญในภาคตะวันออกสรุปได้ดังนี้

- ค่าออกซิเจนละลาย (DO) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดทั้งหมดในภาคตะวันออก มีค่า DO อยู่ในช่วง 1.2 - 12.8 มก./ล. โดยคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 39 มีค่า DO เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำประเภทที่ 3 (มากกว่าหรือเท่ากับ 4.0 มก./ล.) ส่วนคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดที่มีค่า DO น้อยกว่า 2.0 มก./ล. ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง บริเวณอำเภอเมือง อำเภอบางคล้า อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา แม่น้ำระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง แม่น้ำประแสร์บริเวณตำบลทางเกวียนและตำบลประแสร์บนอำเภอแกลง จังหวัดระยอง
- ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดทั้งหมดในภาคตะวันออก มีค่า DO อยู่ในช่วง 0.3 - 8.5 มก./ล. โดยคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 53 มีค่า BOD เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 (น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 มก./ล.) แต่คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดที่มีค่า BOD มากกว่า 4.0 มก./ล. ได้แก่ แม่น้ำบางปะกงบริเวณวัดสมานรัตนาราม (ลำน้ำเดิม) และท้ายเขื่อนทดน้ำบางปะกง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา แม่น้ำนครนายกบริเวณสะพานนครนายกอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก แม่น้ำระยอง บริเวณบ้านปากคลอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
- การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม (FCB) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดทั้งหมดในภาคตะวันออก มีค่า FCB อยู่ในช่วง 20 - 170,000 หน่วย โดยคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 69 มีค่า FCB เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 (น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 หน่วย) ส่วนคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดที่มีค่า FCB มากกว่า 4,000 หน่วย ได้แก่ แม่น้ำบางปะกงบริเวณสะพานฉะเชิงเทรา อำเภอเมือง และท่าเรือ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา แม่น้ำปราจีนบุรี แม่น้ำนครนายกบริเวณสะพานนครนายก อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก แม่น้ำระยองบริเวณสะพานเฉลิมชัย สะพานเป็ยพวงสานต์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และตำบลหนองละลอก อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

ภาคใต้ เมื่อเทียบกับคุณภาพน้ำปี พ.ศ. 2547 คุณภาพน้ำโดยรวมดีขึ้น คือ ไม่พบแหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมาก โดยคุณภาพน้ำในแม่น้ำชุมพรเปลี่ยนจากระดับเสื่อมโทรมเป็นพอใช้ และ

คุณภาพน้ำในทะเลสาบสงขลาเปลี่ยนจากระดับเสื่อมโทรมมากเป็นเสื่อมโทรม มีเพียงแม่น้ำพุมดวงที่คุณภาพน้ำเปลี่ยนจากระดับดีเป็นพอใช้ อันเนื่องมาจาก ค่าการปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดและกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม มีปริมาณเพิ่มขึ้น สำหรับปัญหาคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ การปนเปื้อนของ แบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์มซึ่งบริเวณที่เป็นปัญหาอยู่เสมอและมักจะมี คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมาก คือ ทะเลสาบสงขลาบริเวณปากคลองสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สาเหตุเนื่องมาจากการปนเปื้อนของแบคทีเรีย กลุ่มโคลิฟอร์ม แอมโมเนีย ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์มีปริมาณสูงและ ออกซิเจนละลายต่ำ

ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำที่สำคัญในภาคใต้สรุปได้ดังนี้

- ค่าออกซิเจนละลาย (DO) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดทั้งหมดในภาคใต้ มีค่า DO อยู่ในช่วง 0.0 - 9.8 มก./ล. โดยคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 49 มีค่า DO เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 (มากกว่าหรือเท่ากับ 6.0 มก./ล.) ส่วนคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดที่มีค่าน้อยกว่า 2.0 มก./ล. ได้แก่ ทะเลสาบสงขลาบริเวณปากคลองสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทะเลหลวงบริเวณปากคลองบ้านโรง อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
- ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดทั้งหมดในภาคใต้ มีค่า BOD อยู่ในช่วง 0.1 - 10.0 มก./ล. โดยคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 65 มีค่า BOD เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 (น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 มก./ล.) ส่วนคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดที่มีค่า BOD มากกว่า 4.0 มก./ล. ได้แก่ ทะเลสาบสงขลาบริเวณปากคลองสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และปากคลองพะวง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม (FCB) คุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดทั้งหมดในภาคใต้ มีค่า FCB อยู่ในช่วง 2 - 30,000 หน่วย โดยคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดร้อยละ 55 มีค่า FCB เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 (น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 หน่วย) ส่วนคุณภาพน้ำจากสถานีตรวจวัดที่มีค่า FCB มากกว่า 4,000 หน่วย ได้แก่ แม่น้ำตาปิตอนล่างบริเวณท่าเรือบ้านดอน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทะเลสาบสงขลาบริเวณปากคลองสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แม่น้ำปากพนังบริเวณใต้เขตสุภาภิบาล ชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช แม่น้ำชุมพรบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร

สรุป คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำที่สำคัญเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2548 กับปี พ.ศ. 2547 แล้ว พบว่าการเปลี่ยนแปลงโดยรวมเสื่อมโทรมลง โดยพิจารณาจากร้อยละของแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์ดีและพอใช้ลดลง ส่วนแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในเกณฑ์ดีและพอใช้

และคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนมากอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพแหล่งน้ำมีสาเหตุสำคัญจากการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดและกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม ซึ่งมีปัจจัยมาจากการรวบรวมน้ำทิ้งของชุมชนเมืองเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย ประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสียช่วงเวลาที่เก็บตัวอย่างน้ำ ฤดูกาล ปริมาณน้ำต้นทุนของแหล่งน้ำ ปริมาณน้ำฝน เป็นต้น

กรมควบคุมมลพิษมีแนวทางการจัดการน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดประเภทชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพน้ำของประเทศ โดยการปรับปรุงซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียรวมทั้งก่อสร้างแล้ว ขยายระบบบำบัดน้ำเสียรวมทั้งก่อสร้างแล้วเพื่อให้สามารถรับน้ำเสียจากพื้นที่ให้บริการได้มากขึ้น และจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียเพิ่มเติมในพื้นที่วิกฤติหรือแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยสร้างระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมกลุ่มอาคาร (Cluster Wastewater Treatment) ในเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล และระบบบำบัดน้ำเสียรวม (Central Wastewater Treatment) รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการเดินระบบ การติดตามประเมินผลประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียรวม และเสริมสร้างความพร้อมให้กับท้องถิ่นในการดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสียรวม

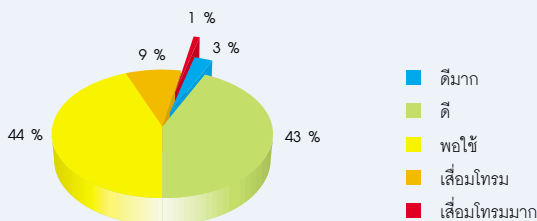

คุณภาพแหล่งน้ำทะเลชายฝั่ง

น้ำทะเลชายฝั่ง ความเชื่อมโยงของสายน้ำจากบกสู่ทะเล เป็นระบบนิเวศทางน้ำที่ธรรมชาติสร้างมาให้สอดคล้องและสมดุล แต่เมื่อเมืองมีการขยายตัวขึ้น ปัญหาการรุกล้ำพื้นที่ชายฝั่งทะเลก็ตามมา ทั้งท่าเทียบเรือ โรงแปรงสถานที่ท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งชุมชน นอกจากนี้ ปัญหาการระบายน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำผิวดิน ทั้งจากอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และบ้านเรือน ก็ไหลต่อเนื่องลงสู่แหล่งน้ำทะเลในท้ายที่สุด

สถานการณ์คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งจึงเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่น่าจับตามอง แม้ความรุนแรงของปัญหาในภาพรวมอาจจะดูไม่รุนแรงมากนักแต่ก็ไม่อาจมองข้ามไปได้ จากผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งทั่วประเทศในปี 2548 จำนวน 242 สถานี ในช่วงฤดูแล้ง (มีนาคม - เมษายน) และฤดูฝน (สิงหาคม - กันยายน) ซึ่งประเมินโดยใช้ดัชนีคุณภาพน้ำทะเล (Marine Water Quality Index)⁽⁴⁾ พบว่าส่วนใหญ่มีแนวโน้มใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา

⁽⁴⁾ พารามิเตอร์ที่นำมาคำนวณ คือ ออกซิเจนละลาย แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด ฟอสเฟต-ฟอสฟอรัส ไนโตรเจน-ไนโตรเจน อุณหภูมิ สารแขวนลอย ความเป็นกรด-ด่าง แอมโมเนีย-ไนโตรเจน สำหรับพารามิเตอร์กลุ่มยาฆ่าแมลง (Pesticide) และกลุ่มสารเป็นพิษ (Toxic Elements) นั้น หากพบว่าค่าความเข้มข้นเกินมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง จะกำหนดให้ดัชนีบ่งชี้คุณภาพน้ำชายฝั่งบริเวณนั้นมีค่าเป็น "0" โดยทันที

รูปที่ 2 คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งปี 2548

ตารางที่ 2 สรุปเกณฑ์คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง ระหว่างปี 2547 - 2548

ปี	เกณฑ์คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง (ร้อยละ)				
	ดีมาก	ดี	พอใช้	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรมมาก
2547	3	43	45	5	4
2548	3	43	44	9	1

เป็นที่น่าสังเกตก็คือ บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน แมกลอง บางปะกง ปากคลอง 12 ธันวาคม และ หน้าโรงงานฟอกย้อม กม. 35 พื้นที่อ่าวไทยตอนใน ยังคงมีคุณภาพน้ำทะเลเสื่อมโทรม โดยปัญหาที่พบ ยังคงเป็นปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดมีค่าสูงกว่ามาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มฟิโคคิลลิฟอร์ม และแบคทีเรีย *Enterococcus* sp. มีค่าสูงกว่าร่างมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล⁽⁵⁾ เนื่องจากได้รับอิทธิพลโดยตรงจากแหล่งอุตสาหกรรมชุมชนบริเวณปากแม่น้ำ และอุตสาหกรรมชายฝั่ง ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีการบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสมและเพียงพอ นอกจากนี้ในพื้นที่อ่าวไทยฝั่งตะวันออกบริเวณอ่าวชลบุรี ปากน้ำระยอง ปากคลองแกลง อ่าวไทยฝั่งตะวันตก บริเวณปากคลองบ้านแหลม ปากคลองบ้านบางตะบูน และฝั่งอันดามัน หาดขามูดำริปากแม่น้ำระนอง มีคุณภาพน้ำทะเลเสื่อมโทรม สำหรับภาพรวมคุณภาพน้ำทะเลทั่วประเทศ พบว่า ปริมาณโลหะหนัก ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานฯ ยกเว้นแมงกานีส สังกะสี ทองแดง และเหล็ก ที่ยังตรวจพบค่าสูงเกินเกณฑ์มาตรฐานฯ ทั้งนี้ ยังพบขยะพลาสติกลอยอยู่บนผิวน้ำ บริเวณปากคลอง ปากแม่น้ำ และท่าเทียบเรือ และมีการขนน้ำมันถูกพลอยอยู่ทั่วไป

ตารางที่ 3 สรุปสถานการณ์คุณภาพน้ำทะเลในแต่ละพื้นที่

พารามิเตอร์	จำนวนสถานีที่เกินค่ามาตรฐานในฤดูแล้ง / ฤดูฝน (บริเวณที่มีค่าสูงสุด)			
	อ่าวไทยตอนใน	อ่าวไทยฝั่งตะวันออก	อ่าวไทยฝั่งตะวันตก	ฝั่งอันดามัน
ไนเตรด*	16/15 (ปากแม่น้ำเจ้าพระยา 1,747)	30/45 (ปากคลองแกลง 936)	22/15 (ปากคลองบ้านแหลม 231)	7/9 (บ้านปากบาง 102)
ฟอสเฟต*	16/16 (ปากแม่น้ำท่าจีน 508)	26/35 (หาดทรายทอง 673)	15/ 28 (ท่าเรือเฟอร์รี่ คอนสติกใหม่ 1,390)	3/8 (หาดประพาส 104)
แอมโมเนีย	2/10 (ปากคลอง 12 ธันวาคม 2,680)	3/6 (หาดตาแหวน เกาะล้าน 2,960)	4/ 8 (หาดสามพระยา 2,780)	3/1 (หาดทรายรี 676)
TCB	9/13 (ปากคลอง 12 ธันวาคม 54,000)	6/8 (อ่าวชลบุรี 17,000)	3/8 (ปากคลองบ้านแหลม และปากแม่น้ำหลังสวน 35,000)	3/6 (หาดนพรัตน์ธารา 24,000)
FCB*	14/15 (รง. ฟอกย้อม กม.35 24,000)	18/25 (อ่าวชลบุรี 7,000)	12/25 (ปากคลองบ้านแหลม 35,000)	12/16 (หาดไร่เลย์ 13,000)
<i>Enterococcus</i> sp.*		6/15 (หาดบางเลน, หาดแม่รำพึง, หาดคุ้งกระเบน และแหลมงอย > 1,600)	34/19 (หาดบริเวณพระราชวังโลกังวล, หาดสมบูรณ, บ้านทับทิม อ่าวบางสน, บ้านสะพลี อ่าวสะพลี, เกาะสมุย (อ่าวเลว หาดละไม บ้านหัตถ์ถนน), เกาะพะงัน (สะพานปลา, อ่าวหาดตื้น) หาดสมิหลา > 1,600)	32/11 (บ้านเขาพิชฌาย เกาะพระทอง หาดในยาง หาดบางเทา หาดสุรินทร์ หาดนพรัตน์ธารา > 1,600)
เหล็ก		1/19 (ปากคลองใหญ่ 6,618)	9/20 (ปากคลองจอนสัก 8,380)	1/18 (หาดบางเทา 2,226)
สังกะสี	0/16 (รง. ฟอกย้อม กม.35 4,392)		0/13 (ปากคลองบ้านบางสะพานน้อย 119)	0/9 (ท้ายเหมือง 136)
แมงกานีส	0/13 (ปากแม่น้ำแมกลอง 450)		2/12 (อ่าวประจวบฯ ด้านใต้ 4,036)	
ทองแดง	0/ 2 (ปากแม่น้ำท่าจีน 997)			
ปรอท		0/1 (ปากคลองใหญ่ 179)		
TBT*	5 สถานี จากทั้งหมด 5 สถานี (ปากแม่น้ำเจ้าพระยา 62)	10 สถานี จากทั้งหมด 10 สถานี (ท่าเรือประมงตลาดบ้านพร 69)	5 สถานี จากทั้งหมด 13 สถานี (ปากแม่น้ำชุมพร, อ่าวปากหาด 87) ท่าเรือพรตอริณสักใหม่ 4,994	2 สถานี จาก 4 สถานี (อ่าวบางโจง 36)
สารแขวนลอย				

* หมายถึง เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร่างมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล

(5) ร่างมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลฉบับปรับปรุง (อยู่ระหว่างการนำเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ)

คุณภาพสิ่งแวดล้อมชายหาดท่องเที่ยว

ชายหาดท่องเที่ยว หนึ่งในมนต์เสน่ห์ของเมืองไทยที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้เดินทางมาชื่นชมความงดงามตามธรรมชาติ แม้ว่าปรากฏการณ์คลื่นยักษ์สึนามิเมื่อปลายปี 2547 ทำลายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลไปบางส่วน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญในจังหวัดภูเก็ตและพังงา ซึ่งคงต้องอาศัยระยะเวลาในการฟื้นฟูให้กลับคืนมาเหมือนเดิม แต่ทะเลไทยก็ยังคงเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาชื่นชมความงามตามธรรมชาติอยู่เสมอ

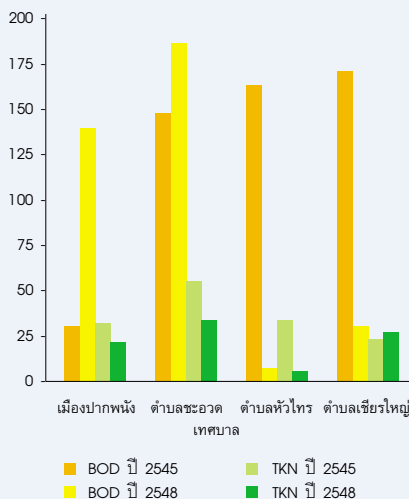
ตารางที่ 4 คุณภาพสิ่งแวดล้อมชายหาดท่องเที่ยวที่สำรวจในปี พ.ศ. 2548

จำนวนดาว	เกณฑ์การประเมิน	พื้นที่ชายหาด
★★★★★	ดีมาก	หาดกะรน
★★★★	ดี	หาดจอมเทียน หาดทรายแก้ว หาดวงเดือน หาดทรายขาว หาดคลองพร้าว หาดหัวหิน หาดละไม หาดเจ็ท หาดเชิงมน หาดป่าตอง หาดสุรินทร์ หาดโนนยาง หาดไร่เลย์ หาดทุ่งวัวแล่น หาดหยงหลิง หาดเจ้าไหม
★★★	ปานกลาง	หาดบางแสน หาดวอนนภา หาดพิทยา หาดตาแหวน หาดแม่รำพึง หาดบานชื่น หาดชะอำ หาดคลองดาว (เกาะลันตา) หาดอ่าวนาง หาดนพรัตน์ธารา หาดปากเมง

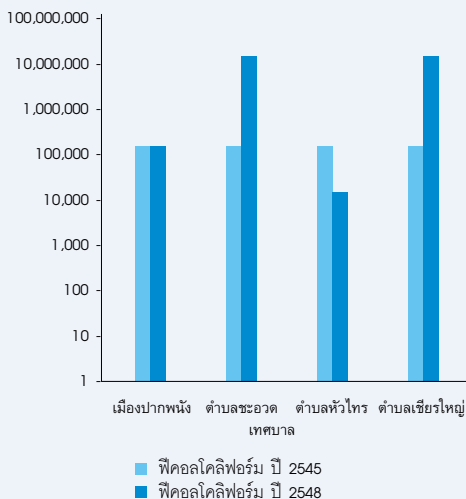
ดังนั้นการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมชายหาดท่องเที่ยว จึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะทำให้ทราบถึงคุณภาพของชายหาดท่องเที่ยวในแต่ละปี กรมควบคุมมลพิษจึงได้สำรวจคุณภาพสิ่งแวดล้อมชายหาดท่องเที่ยวในปี 2548 รวมทั้งสิ้น 28 หาด โดยประเมินจากองค์ประกอบ 4 ด้าน⁽⁶⁾ พบว่าชายหาดมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงดีมาก และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับปี 2547 (11 หาด) พบว่า มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น 5 หาด ได้แก่ หาดพิทยา หาดบางแสน หาดป่าตอง หาดละไม และหาดกะรน ซึ่งเป็นผลมาจากหน่วยงานท้องถิ่นได้รับทราบข้อมูลสถานการณ์ แล้วนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา ส่วนพื้นที่อื่นมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมคงเดิม อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจยังคงพบปัญหาสารแขวนลอยและขยะตกค้างในทุกเดือนที่มีการสำรวจ นอกจากนี้แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดมีค่าสูงในเดือนมิถุนายน และเดือนธันวาคม

⁽⁶⁾ องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง พิจารณาค่าแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด และความขุ่นในรูปสารแขวนลอย ปริมาณขยะตกค้าง พิจารณาปริมาณขยะตกค้างในน้ำ บนชายหาด และชุมชนชายทะเล ความสมบูรณ์ของชายหาด พิจารณาลันทราย (Sand Dune) สภาพปะการัง การกัดเซาะชายหาด การใช้ประโยชน์ที่ดิน พิจารณาการรุกรานชายหาด

ค่า BOD/TKN
(มก./ล.)

ฟิโคลโคลิฟอร์ม
(เอ็มพีเอ็น/100 มล.)

รูปที่ 4 คุณภาพน้ำเสียชุมชนใหญ่ 4 เทศบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช ปี 2545 และ 2548

สำหรับน้ำทิ้งจากสะพานปลา แพลลา และโรงงานปลาป่น ส่วนใหญ่ยังมีความสกปรกสูงมาก และไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากท่าเทียบเรือประมง สะพานปลา แพลลา ยกเว้นน้ำมันและไขมัน (ตารางที่ 5) ประกอบกับระบบบำบัดที่มีอยู่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอและขาดการดูแลรักษาที่เหมาะสม

ดังนั้น จึงได้มีแผนการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมศักยภาพในการลดของเสียทิ้งจากชุมชนริมน้ำและสถานประกอบการ รวมถึงรับทราบเรื่องการบังคับใช้มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากท่าเทียบเรือประมง สะพานปลา แพลลา ซึ่งจะมีผลบังคับใช้กับแพลลาทุกขนาดภายใน 1 ปี นับจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมาตรฐานน้ำทิ้งจากพ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง รวมทั้งจัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คูคลองและแหล่งน้ำ เพื่อฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมของตนเองต่อไป

ตารางที่ 5 คุณภาพน้ำทิ้งจากสะพานปลา แพลลา และโรงงานปลาป่นที่ทำการตรวจวัด

จุดตรวจวัด	อุณหภูมิ (°ซ)	ความเป็นกรด-ด่าง (-)	สารแขวนลอย (มก./ล.)	TKN (มก./ล.)	BOD (มก./ล.)	น้ำมันและไขมัน (มก./ล.)	COD (มก./ล.)
สะพานปลา/แพลลา 1 (น้ำเสีย)	27.2	6.71	<u>880</u>	<u>394.2</u>	3,150	1.0	
สะพานปลา/แพลลา 1 (น้ำทิ้ง)	31.0	8.23	<u>390</u>	<u>434.3</u>	<u>2,300</u>	2.0	
สะพานปลา/แพลลา 2 (น้ำทิ้ง)	28.0	6.79	<u>215</u>	<u>388.1</u>	<u>1,800</u>	0.5	
สะพานปลา/แพลลา 3 (น้ำทิ้ง)	27.6	7.61	<u>695</u>	<u>471.2</u>	<u>2,800</u>	3.5	
สะพานปลา/แพลลา 4 (น้ำทิ้ง)	23.4	6.91	<u>500</u>	<u>480.5</u>	<u>4,250</u>	1.5	
มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจาก ท่าเทียบเรือประมง สะพานปลา แพลลา		5 - 9	≤ 200	≤ 250	≤ 200	≤ 20	-
โรงงานปลาป่น 1	33.5	8.60	7	8.2	<u>63</u>	-	<u>531</u>
โรงงานปลาป่น 2	33.4	8.35	39	10.8	<u>128</u>	-	<u>843.8</u>
โรงงานปลาป่น 3	34.3	8.79	<u>77</u>	5.13	<u>118</u>	-	<u>716</u>
โรงงานปลาป่น 4	30.6	7.84	<u>170</u>	<u>249.5</u>	<u>520</u>	-	<u>947</u>
โรงงานทำกุ้งแห้ง 5	30.7	7.05	<u>368</u>	<u>130.9</u>	<u>1,020</u>	-	<u>2,188</u>
มาตรฐานน้ำทิ้งโรงงาน อุตสาหกรรม*	≤ 40°ซ	5.5 - 9.0	≤ 50	≤ 100	≤ 60*	-	≤ 400

หมายเหตุ - หมายถึง ค่าสูงเกินมาตรฐานฯ

- ตามประกาศคณะกรรมการควบคุมมลพิษ วันที่ 20 สิงหาคม 2539 กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำแหล่งน้ำบางประเภท โรงงานอุตสาหกรรมและนิคมอุตสาหกรรม โดยให้โรงงานอุตสาหกรรมจำพวกที่ 2 และ 3 เช่น โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับอาหารสัตว์ประเภททำอาหาร หรืออาหารสำเร็จรูปสำหรับเลี้ยงสัตว์ โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับเครื่องปรุงหรือประกอบอาหาร ระบายน้ำทิ้งที่มีค่า BOD ไม่เกิน 60 มก./ล. และระบายน้ำทิ้งที่มีค่า COD ไม่เกิน 400 มก./ล.

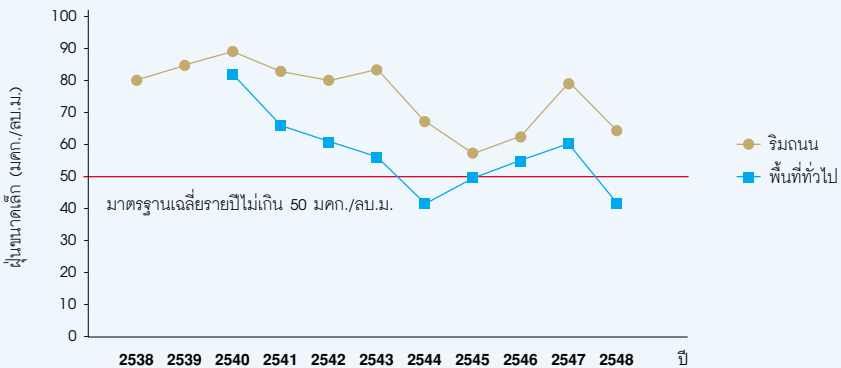
โดยสรุปแล้ว ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำผิวดิน สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากน้ำทิ้งชุมชน และอุตสาหกรรม ซึ่งไม่ได้รับการบำบัดก่อนระบายทิ้งหรือบำบัดไม่ได้ตามมาตรฐานฯ ทั้งบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง และท่าจีนตอนล่าง โดยได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งด้วย การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะพื้นที่เจ้าพระยาตอนล่าง คือ การเร่งรัดให้มีการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ทั้งที่เป็นระบบบำบัดน้ำเสียส่วนกลาง และระบบติดกับที่ (Onsite Treatment) จากอาคารบ้านเรือน ซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจะประสบผลสำเร็จได้ สำหรับขยายเขตท่องเที่ยวขึ้น การส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังคงเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่จะทำให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อช่วยกันดูแลและเก็บรักษาความงดงามของทะเลไทยเอาไว้ให้อยู่คู่เมืองไทยไปอีกนาน

ตารางที่ 1 พื้นที่ที่มีปัญหาฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน 5 ลำดับแรก ปี 2547 - 2548

พื้นที่	ปี 2547		ปี 2548		บริเวณที่มีปัญหา
	ต่ำสุด - สูงสุด (มคก. / ลบ.ม.)	จำนวนวันที่ เกินมาตรฐาน (* (ร้อยละ)	ต่ำสุด - สูงสุด (มคก. / ลบ.ม.)	จำนวนวันที่ เกินมาตรฐาน (ร้อยละ)	
สมุทรปราการ	35.5 - 331.0	42.0	17.6 - 290.4	27.3	อำเภอเมือง อำเภอบางพลี อำเภอสำโรงใต้ และอำเภอพระประแดง
สระบุรี	13.2 - 415.7	18.0	11.9 - 300.8	17.5	ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
กรุงเทพมหานคร (บริเวณริมถนน)	21.5 - 224.8	10.6	12.2 - 216.0	8.5	ริมถนนที่มีการจราจรหนาแน่น เช่น ดินแดง พระรามที่ 6 พระรามที่ 4 และพหลโยธิน
เชียงใหม่	11.0 - 291.0	17.8	12.0 - 206.9	7.3	อำเภอเมือง และอำเภอแมริ่ม
ลำปาง	9.9 - 236.9	8.8	7.4 - 261.9	7.1	อำเภอแม่เมาะ และอำเภอเมือง

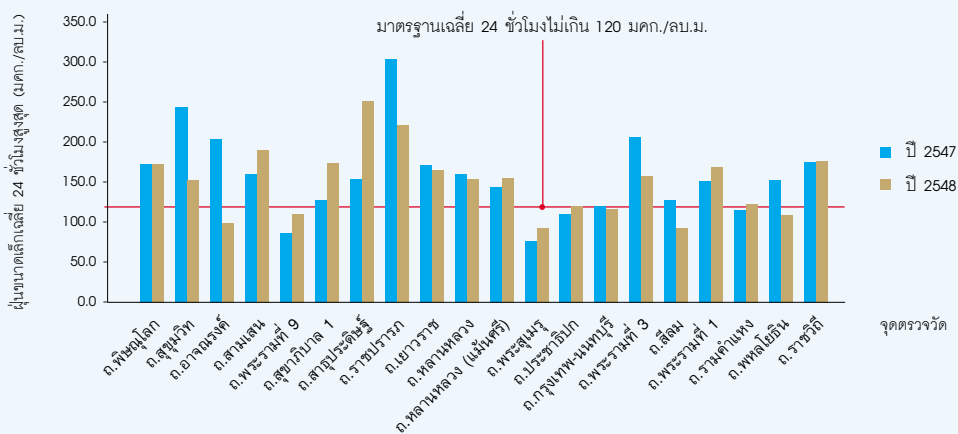
*หมายเหตุ : มาตรฐานฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนเฉลี่ย 24 ชม. ไม่เกิน 120 มคก./ลบ.ม. (ไม่โครรมต่อลูกบาศก์เมตร)

ในปี 2548 กรุงเทพมหานคร มีปริมาณฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน ลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา (รูปที่ 1) แต่ยังคงพบเกินมาตรฐานในหลายพื้นที่โดยเฉพาะริมถนนจะมีปัญหามากกว่าพื้นที่ทั่วไปซึ่งเป็นที่พักอาศัย จากการติดตามตรวจสอบโดยสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศแบบอัตโนมัติตลอดปี พบว่าถนนที่มีฝุ่นขนาดเล็กสูงเกินมาตรฐานมีอยู่ 4 สาย ได้แก่ ถนนดินแดง สาเหตุเนื่องจากมีกิจกรรมก่อสร้างปรับปรุงถนนส่งผลให้การจราจรติดขัด จึงเกิดการสะสมของมลพิษทางอากาศที่ระบายจากยานพาหนะ รongลงมา คือ ถนนพระรามที่ 6 ถนนพระรามที่ 4 และถนนพหลโยธิน สำหรับถนนอินทพิทักษ์และถนนลาดพร้าว ยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

รูปที่ 1 ฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนรายปี ในกรุงเทพมหานครปี 2538 - 2548

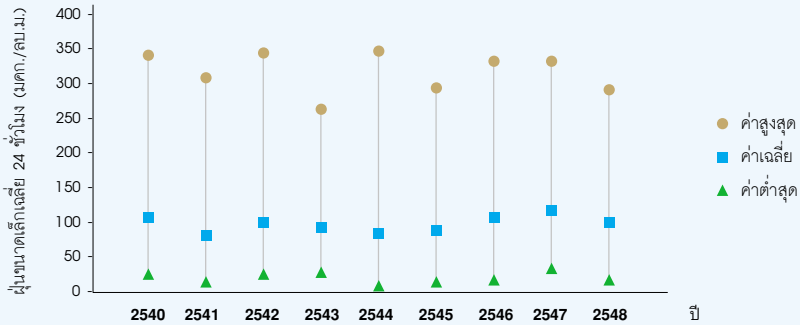
นอกจากนี้ กรมควบคุมมลพิษ ยังได้ตรวจวัดฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน โดยจุดตรวจวัดแบบชั่วคราวบริเวณริมถนนสายหลักอีก 20 จุด จุดละ 2 - 3 สัปดาห์ พบว่ายังมีถนนอีกหลายสายที่มีปัญหาฝุ่นขนาดเล็กและส่วนใหญ่จะเป็นถนนที่มีการจราจรหนาแน่นซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานครชั้นใน ได้แก่ ถนนราชปรารภ (ย่านประตูน้ำ) ถนนสาธุประดิษฐ์ (ประดิษฐ์สาธุประดิษฐ์) ถนนพระรามที่ 1 (มาบุญครอง) ถนนเยาวราช (ย่านราชวงศ์) และถนนพระรามที่ 3 (แยกถนนตก) เป็นต้น

รูปที่ 2 ฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนเฉลี่ย 24 ชั่วโมงสูงสุด จากจุดตรวจวัดแบบชั่วคราวในกรุงเทพมหานครระหว่างปี 2547 - 2548

บริเวณพื้นที่ทั่วไปซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร จะมีปัญหาก๊าซโอโซนซึ่งพบเกินมาตรฐานเป็นครั้งคราว โดยค่าเฉลี่ย 1 ชั่วโมงตรวจวัดได้ 0 - 156.0 ส่วนในพันล้านส่วน (ppb) มีปริมาณลดลงจากปีที่ผ่านมา (ปี 2547 ตรวจวัดได้ 0 - 173.0 ppb) พื้นที่ที่มีก๊าซโอโซนเกินมาตรฐาน ได้แก่ ย่านคลองจั่น บางขุนเทียน ยานนาวา และราษฎร์บูรณะ

ในเขตปริมณฑล จังหวัดสมุทรปราการ ยังคงเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนมากที่สุด แต่เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาพบว่าความรุนแรงลดลงอย่างเห็นได้ชัด (รูปที่ 3) ในปี 2548 มีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมงตรวจวัดได้ 17.6 - 290.4 มคก./ลบ.ม. และพบเกินมาตรฐานร้อยละ 27.3 (ปี 2547 ตรวจวัดได้ 35.5 - 331.0 มคก./ลบ.ม. และพบเกินมาตรฐานร้อยละ 42.0) ทั้งนี้แหล่งกำเนิดของฝุ่นละอองเหล่านี้เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม ยานพาหนะ รวมถึงการก่อสร้าง สำหรับในจังหวัดปทุมธานีและนนทบุรี มีปัญหาเล็กน้อย ส่วนก๊าซโอโซนพบเกินมาตรฐานเป็นครั้งคราวในจังหวัดปทุมธานี นนทบุรี และสมุทรสาคร

รูปที่ 3 ฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน ในจังหวัดสมุทรปราการระหว่างปี 2540 - 2548

คุณภาพอากาศในพื้นที่ต่างจังหวัด พบว่าบริเวณตำบลหน้าพระลาน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ยังคงเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน มากที่สุด แต่เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา พบว่าความรุนแรงลดลง โดยค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมงสูงสุดลดลงจากปี 2547 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 415.7 มก./ลบ.ม. (สูงกว่ามาตรฐาน 2.5 เท่า) ลดลงเหลือ 300.8 มก./ลบ.ม. (สูงกว่ามาตรฐาน 1.5 เท่า) ในปี 2548 ซึ่งสาเหตุยังคงมาจากอุตสาหกรรมไม้ บด และย่อยหิน อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ กิจกรรมการขนส่งและการจราจรในพื้นที่ ส่วนจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง ซึ่งเคยประสบกับปัญหาฝุ่นละอองในช่วงต้นปี 2547 ที่ผ่านมา พบว่าในปี 2548 ยังคงมีปัญหาฝุ่นขนาดเล็กแต่มีความรุนแรงลดลง โดยสาเหตุเกิดจากการเผาในที่โล่ง เช่น การเผาในพื้นที่การเกษตร การเผาขยะในชุมชน ไฟป่า รวมถึงยานพาหนะในเขตเมือง

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายพื้นที่ที่เริ่มมีปัญหาฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน เกินมาตรฐานในปี 2548 ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชลบุรี (บริเวณอำเภอศรีราชา) และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งพบเกินมาตรฐานร้อยละ 7.5 4.2 และ 3.4 ตามลำดับ สำหรับก๊าซไอโซน พบเกินมาตรฐานหลายครั้งในบางพื้นที่ เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

มลพิษทางเสียง

“เสียงดัง” เป็นปัญหาที่พบในเขตชุมชนและพื้นที่พัฒนาต่างๆ ที่มีการขยายตัวของอาคารคมนาคมขนส่งและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและเมืองศูนย์กลางความเจริญ ซึ่งแหล่งกำเนิดที่สำคัญ ก็คือ ยานพาหนะ การก่อสร้าง สกานประกอบการและโรงงานอุตสาหกรรม แม้ปัญหามลพิษทางเสียงจะดูเหมือนสิ่งที่อยู่ไกลตัว แต่ก็ยังเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญและไม่อาจมองข้ามไปได้เช่นกัน กรมควบคุมมลพิษ จึงได้ติดตั้งระบบติดตามตรวจวัดระดับเสียง รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการต่างๆ เพื่อให้แน่ใจได้ว่าปัญหามลพิษทางเสียงจะไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

จากผลการตรวจวัดระดับเสียงโดยสถานีตรวจวัดครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องปี 2548 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีสถานการณ์ใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา ส่วนในพื้นที่ต่างจังหวัดระดับเสียงมีปัญหาลดลง (ตารางที่ 2) โดยส่วนใหญ่ระดับเสียงบริเวณริมถนนจะสูงกว่าบริเวณพื้นที่ทั่วไปสาเหตุหลักยังคงเกิดจากยานพาหนะ

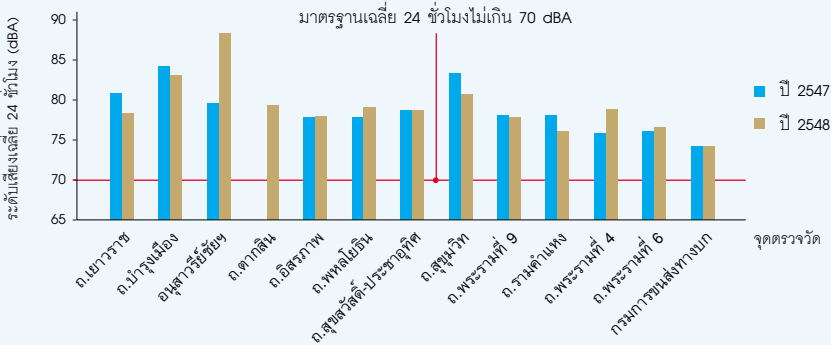
ตารางที่ 2 ระดับเสียงเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ในประเทศไทยปี 2547 - 2548

พื้นที่	ระดับเสียงเฉลี่ย 24 ชั่วโมง (dBA)			บริเวณที่เกินมาตรฐาน (*)
	ผลการตรวจวัด	ปี 2547	ปี 2548	
ริมถนนใน กทม.	ค่าเฉลี่ย	71.2	71.1	ริมถนนสายหลักในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน เช่น ถนนตรีเพชร สันติภาพ ลาดพร้าว อินทพิทักษ์
นนทบุรี และสมุทรสาคร	ต่ำสุด - สูงสุด	(63.8 - 80.6)	(60.8 - 90.3)	
พื้นที่ทั่วไปใน กทม.	ค่าเฉลี่ย	61.1	61.1	โรงเรียนนนทรีวิทยา เขตยานนาวา และโรงเรียนบดินทร์เดชา เขตวังทองหลาง
นนทบุรี และปทุมธานี	ต่ำสุด - สูงสุด	(54.3 - 77.4)	(51.9 - 84.3)	
ริมถนนในต่างจังหวัด	ค่าเฉลี่ย	63.9	63.6	จังหวัดสระบุรี จังหวัดสงขลา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดระยอง
พื้นที่ทั่วไปในต่างจังหวัด	ค่าเฉลี่ย	58.6	58.5	สำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดชลบุรี
	ต่ำสุด - สูงสุด	(52.2 - 75.9)	(47.4 - 83.3)	

* หมายเหตุ : มาตรฐานระดับเสียงโดยทั่วไปเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ไม่เกิน 70 เดซิเบลเอ (dBA)

ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีสถานีตรวจวัดระดับเสียงริมถนน 8 แห่ง พบว่ามีระดับเสียงใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา ตรวจวัดได้อยู่ในช่วง 60.8 - 90.3 เดซิเบลเอ (dBA) และมีจำนวนครั้งที่ระดับเสียงเกินมาตรฐานโดยรวมคิดเป็นร้อยละ 70 บริเวณที่มีระดับเสียงเกินมาตรฐานทุกวันส่วนใหญ่จะเป็นถนนสายหลักในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ถนนตรีเพชร ถนนสันติภาพ ถนนลาดพร้าว ถนนอินทพิทักษ์ และจุดตรวจวัดแบบชั่วคราวบริเวณริมถนนอีก 13 แห่ง พบว่าระดับเสียงเกินมาตรฐานทุกจุดตรวจวัดเช่นกัน

(รูปที่ 4) ส่วนในจังหวัดนนทบุรีและสมุทรสาครระดับเสียงยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน สำหรับบริเวณพื้นที่ทั่วไปมีสถานีดตรวจวัดระดับเสียง 6 แห่ง ค่าระดับเสียงเฉลี่ยใกล้เคียงกับปี 2547 บริเวณที่มีระดับเสียงเกินมาตรฐาน 2 แห่ง คือ สถานีโรงเรียนนนทรีวิทยา เขตยานนาวา และโรงเรียนบดินทร์เดชา เขตวังทองหลาง มีระดับเสียงเกินมาตรฐานเพียงบางวันคิดเป็นร้อยละ 21.0 และ 12.3 ตามลำดับ

รูปที่ 4 ระดับเสียงเฉลี่ย 24 ชั่วโมงสูงสุด จากจุดตรวจวัดบริเวณริมถนนแบบชั่วคราวในกรุงเทพมหานครระหว่างปี 2547 - 2548

ในพื้นที่ต่างจังหวัด มีสถานีดตรวจวัดระดับเสียงริมถนน 9 แห่ง และพื้นที่ทั่วไป 7 แห่ง พบว่าระดับเสียงบริเวณริมถนนเกินมาตรฐานเช่นเดียวกัน แต่สถานการณ์ดีขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา กล่าวคือระดับเสียงส่วนใหญ่ลดลงเล็กน้อย โดยในปี 2548 มีระดับเสียงอยู่ในช่วง 45.7 - 89.8 dBA พื้นที่ที่มีปัญหามากที่สุดคือจังหวัดสระบุรี มีจำนวนวันที่เกินมาตรฐานถึงร้อยละ 80 รองลงมา คือ จังหวัดสงขลา (เทศบาลนครหาดใหญ่) เกินมาตรฐานร้อยละ 22 จังหวัดภูเก็ต (อำเภอเมือง) และจังหวัดระยอง (มาบตาพุด) พบเกินมาตรฐานร้อยละ 4 เท่ากัน ส่วนในพื้นที่ทั่วไปจะมีค่าระดับเสียงเฉลี่ยไม่แตกต่างจากปีที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานยกเว้นจังหวัดชลบุรี (สำนักงานสามัญศึกษา) มีจำนวนวันที่ระดับเสียงเกินมาตรฐานร้อยละ 5 รองลงมา คือ จังหวัดลำปาง (อำเภอเมือง) และจังหวัดสระบุรี (องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระลาน) พบเกินมาตรฐานร้อยละ 1 เท่ากัน

แนวทางการจัดการมลพิษทางอากาศและเสียง

การจัดการมลพิษทางอากาศในเขตชุมชนเมือง ยานพาหนะเป็นแหล่งกำเนิดหลักที่ต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา โดยการปรับปรุงมาตรฐานมลพิษจากยานพาหนะใหม่และควบคุมการใช้งานยานพาหนะให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์และมีการระบายมลพิษอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน พัฒนาระบบการตรวจสภาพรถที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการใช้นานพาหนะมลพิษต่ำ ปรับปรุงคุณภาพน้ำมันเบนซินและดีเซล โดยลดปริมาณกำมะถัน สารเบนซีน และอะโรมาติคลง ส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงจากพืชและเชื้อเพลิงสะอาด เช่น แก๊สโซฮอล์ ไบโอดีเซล ก๊าซธรรมชาติอัด และรถไฟฟ้า การเพิ่มประสิทธิภาพระบบจราจรและระบบขนส่งมวลชนให้มี

ความเชื่อมโยงและสะดวกในการเดินทาง เพื่อลดและควบคุมการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลในเขตเมือง ปรับปรุงมาตรฐานและคุณภาพการบริการรถขนส่งสาธารณะให้มีระบบการบำรุงรักษาเชิงป้องกัน (Preventive Maintenance) และมีระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี

การจัดการมลพิษทางอากาศจากอุตสาหกรรม นำหลักการจัดการมลพิษเชิงพื้นที่มาใช้บริหารจัดการมลพิษ โดยการศึกษาศักยภาพการรองรับมลพิษของแต่ละพื้นที่เพื่อการจัดสรรและอนุญาตการระบายมลพิษ การพัฒนากลไกการตลาดในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสิทธิการระบายมลพิษ การปรับปรุงพัฒนามาตรฐาน กฎระเบียบ และมาตรการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด กำหนดให้มีการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังอย่างเข้มงวด พัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายระบบการติดตามตรวจสอบมลพิษจากอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้เจ้าของผู้ประกอบการแหล่งกำเนิดมลพิษต้องมีการติดตามตรวจสอบและรายงานผลการระบายมลพิษอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สะอาด ใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการมลพิษ การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีการควบคุมมลพิษ ให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กในการจัดการมลพิษ รวมทั้งใช้มาตรการทางสังคมในการผลักดันและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการป้องกันมลพิษ และร่วมรับผิดชอบในการจัดการและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย

การจัดการมลพิษทางอากาศจากการเผาในที่โล่ง ทำการควบคุมการเผาเศษวัสดุเหลือใช้จากภาคการเกษตร โดยส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ปลอดการเผาด้วยการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมในการจัดการเศษวัสดุการเกษตร สนับสนุนการใช้เชื้อเพลิงชีวมวล การใช้พลังงานหมุนเวียน การนำขยะมูลฝอยมาใช้ผลิตพลังงาน ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ ความเข้าใจ ถึงผลกระทบของการเผาที่มีต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพดิน และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการยุติการเผาในที่โล่ง รวมถึงการควบคุมการเผาขยะในชุมชน โดยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการจัดตั้งศูนย์จัดการขยะครบวงจรในพื้นที่ เพื่อการจัดเก็บ คัดแยกนำกลับมาใช้ใหม่ และจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี

การจัดการมลพิษทางเสียง ใช้การประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่องและใช้การบูรณาการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุม กำกับดูแล เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ ซึ่งที่ผ่านมาหลายหน่วยงานได้ร่วมจัดทำ “โครงการรณรงค์การใช้รถจักรยานยนต์ที่มีระดับเสียงอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน” เพื่อแก้ไขปัญหาเสียงของรถจักรยานยนต์ในกรุงเทพมหานคร สำหรับในปีต่อๆ ไป ได้กำหนดให้ดำเนินงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหามลพิษทางเสียงจากรถจักรยานยนต์และยานพาหนะประเภทอื่น รวมทั้งขยายพื้นที่ดำเนินการให้ครอบคลุมพื้นที่วิกฤตอื่น

*ปัญหา*มลพิษทางอากาศและเสียง ส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่เขตเมืองและอุตสาหกรรม ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อบรรเทาความรุนแรงของปัญหาให้ลดน้อยลง จากความร่วมมือร่วมใจจึงทำให้คุณภาพอากาศดีขึ้นตามลำดับ แน่หน่อนที่สุดว่าคงไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เพียงลำพัง หากภาครัฐ เอกชน และประชาชนร่วมแรงร่วมใจกันแล้ว การแก้ไขปัญหาให้หมดไปก็ไม่ไกลเกินเอื้อม ทั้งนี้ก็เพื่อเปลี่ยนฟ้าหม่นให้กลับคืนมาสดใสได้ดังเดิม

สถานการณ์มลพิษด้านกากของเสีย

จากการขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้มีการผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสินค้าและบรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่มีการผลิตที่ซับซ้อนใช้องค์ประกอบที่กำจัดยาก อีกทั้งประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายชุมชน ณ แหล่งกำเนิดเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ การติดตามข้อมูลสถานการณ์กากของเสียจะช่วยให้สามารถวางแผนจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายชุมชนได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

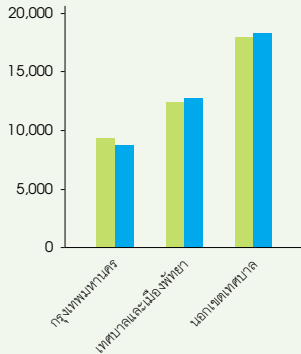
ขยะมูลฝอยชุมชน

ในปี 2548 มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้น 14.3 ล้านตัน⁽¹⁾ ลดลงจากปี 2547 ประมาณ 0.3 ล้านตัน โดยเกิดขึ้นในเขตเทศบาลและเมืองพัทยาประมาณวันละ 12,635 ตัน (ร้อยละ 32) นอกเขตเทศบาลและในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลประมาณวันละ 18,295 ตัน (ร้อยละ 47) และกรุงเทพมหานครประมาณวันละ 8,291 ตัน⁽²⁾ (ร้อยละ 21) (รูปที่ 1) ทั้งนี้ ปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศที่ลดลงจากปี 2547 อาจเนื่องมาจากกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นแหล่งผลิตขยะมูลฝอยที่ใหญ่ที่สุดในประเทศมีปริมาณขยะมูลฝอยลดลงประมาณวันละ 1,000 ตัน อันเป็นผลมาจากนโยบายของกรุงเทพมหานครที่มีเป้าหมายลดปริมาณขยะมูลฝอยให้ได้ร้อยละ 10 และการดำเนินกิจกรรมลดและคัดแยกขยะมูลฝอยทั้งของกรุงเทพมหานครเองและหน่วยงานส่วนกลางต่างๆ เช่น การดำเนินโครงการเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ และรณรงค์ลดการใช้พลาสติกและโฟมในห้างสรรพสินค้าและร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยกรมควบคุมมลพิษ

⁽¹⁾ ยังไม่รวมถึงปริมาณขยะมูลฝอยก่อนนำมาทิ้งในถัง

⁽²⁾ ข้อมูลจากสำนักรักษาความสะอาดกรุงเทพมหานคร

ปริมาณ
(ตัน/วัน)

	กรุงเทพ- มหานคร ⁽¹⁾	เทศบาลและ เมืองพัทยา	นอกเขต เทศบาล	รวม	
				ตัน/วัน	ล้านตัน/ปี
■ ปี 2547	9,356	12,500	18,100	39,956	14.6
■ ปี 2548	8,291	12,635	18,295	39,221	14.3

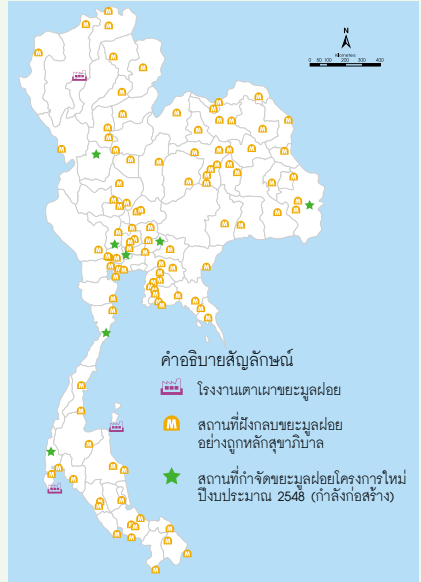
รูปที่ 1 ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนจำแนกตามภูมิภาคต่างๆ ในปี 2548⁽²⁾

สำหรับการจัดการขยะมูลฝอย กรุงเทพมหานครได้ว่าจ้างบริษัทเอกชนเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดในเขตเมืองหรือเทศบาลมีสถานที่จัดการขยะมูลฝอยที่ได้รับงบประมาณออกแบบและก่อสร้างอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพียง 117 แห่ง แบ่งเป็นฝั่งกลบอย่างถูกต้องหลักสุขาภิบาล 104 แห่ง (เดินระบบแล้ว 91 แห่ง และยังไม่เดินระบบ 13 แห่ง) เตาะเผา 3 แห่ง (เทศบาลเมืองลำพูน เทศบาลนครภูเก็ต และเทศบาลตำบลเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี) ระบบผสมผสาน 3 แห่ง (เทศบาลตำบลเวียงฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครระยอง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี) และบ่อฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาลที่ได้รับงบประมาณสร้างใหม่ในปี 2548 อีก 7 แห่ง (รูปที่ 2) ซึ่งเมื่อเปิดดำเนินการได้แล้วจะทำให้สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้ประมาณร้อยละ 43 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลทั่วประเทศ โดยขณะนี้ มีองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นส่งขยะมูลฝอยไปกำจัดในสถานที่จัดการขยะมูลฝอยที่ก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว 480 แห่ง ส่วนที่เหลือยังคงใช้วิธีการกำจัดที่ไม่ถูกต้อง เช่น การเทกองบนพื้น การเผากลางแจ้ง ส่วนนอกเขตเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นผู้รับผิดชอบเก็บรวบรวมนำไปกำจัด ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาล โดยจะกำจัดด้วยการเทกองทิ้งกลางแจ้งหรือเผากลางแจ้ง มีเพียงไม่กี่แห่งที่นำไปกำจัดอย่างถูกต้องหลักสุขาภิบาลร่วมกับเทศบาลใกล้เคียง

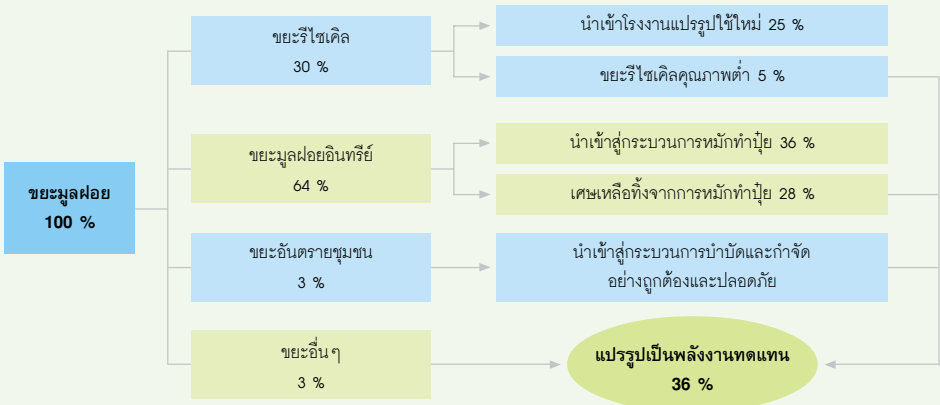
⁽¹⁾ ข้อมูลจากสำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร

⁽²⁾ ยังไม่รวมถึงปริมาณขยะมูลฝอยก่อนนำมาทิ้งในถัง

แม้ว่าภาครัฐจะให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย แต่ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในอนาคต มีแนวโน้มที่จะประสบปัญหามากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ขยะมูลฝอยมีองค์ประกอบซึ่งยากต่อการกำจัดมากขึ้น การต่อต้านของประชาชนในการก่อสร้าง สถานที่บำบัดและกำจัดขยะมูลฝอย และการขาดแคลนที่ดินก่อสร้างระบบจัดการขยะมูลฝอย แบบผสมผสาน เป็นต้น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยโดยให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ และให้มีการรวมกลุ่มของท้องถิ่น (Cluster) เพื่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน ที่เน้นการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ในรูปของปุ๋ย และผลิตพลังงานทดแทน หรือเทคโนโลยีอื่นที่เหมาะสม (รูปที่ 3) โดยขณะนี้ กรมควบคุมมลพิษร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค อยู่ระหว่างดำเนินการกำหนดรูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่มพื้นที่ ซึ่งหลังจากดำเนินการจัดกลุ่มพื้นที่ที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว กรมควบคุมมลพิษ จะนำแนวทางการรวมกลุ่มพื้นที่มาผนวกในแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยและเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป ทั้งนี้ หากนโยบาย/แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบรวมกลุ่มพื้นที่ที่จัดทำขึ้นถูกผลักดันให้เกิดผลเป็นรูปธรรมแล้ว คาดว่าในระยะยาวปัญหาความรุนแรงจากขยะมูลฝอยจะลดลงอย่างต่อเนื่อง

รูปที่ 2 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ได้รับงบประมาณ ออกแบบและก่อสร้างอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

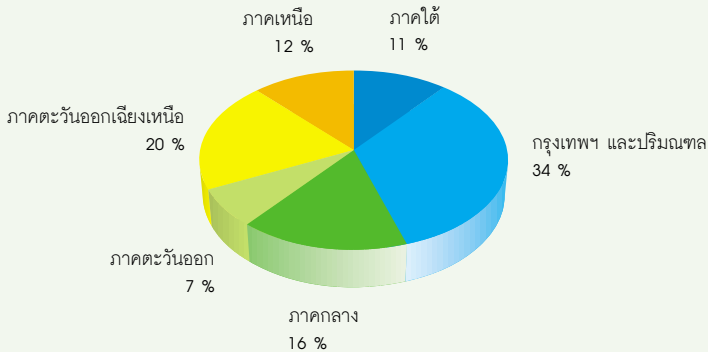
รูปที่ 3 แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน

การใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยชุมชน

การนำขยะมูลฝอยชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ในปี 2548 คาดว่ามีเพียงร้อยละ 22 (หรือประมาณ 3.15 ล้านตัน) ของปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งหมด (14.3 ล้านตัน) เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ร้อยละ 1 (รูปที่ 4) โดยผ่านร้านรับซื้อของเก่าที่มีจำนวนกว่า 2,000 แห่งทั่วประเทศ ส่วนที่เหลือเป็นการนำกลับมาใช้ประโยชน์ผ่านกิจกรรมอื่นๆ เช่น การนำขยะมูลฝอยไปประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ และการนำขยะอินทรีย์มาทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ หน่วยงานราชการต่างๆ ได้ดำเนินการเพื่อสนับสนุนการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ อาทิ กรมควบคุมมลพิษจัดทำกลไกการเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ และร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจัดทำโครงการเพิ่มประสิทธิภาพของท้องถิ่นในการลดและใช้ประโยชน์ของเสียโดยความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรณรงค์เพื่อลดพลาสติกและโฟมในห้างสรรพสินค้าและร้านสะดวกซื้อ อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่จัดการขยะมูลฝอยได้จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ ดังเช่น เทศบาลตำบลควนเนียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และเทศบาลตำบลแม่ขีร์ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง จัดกิจกรรมทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพจากขยะมูลฝอย ซึ่งสามารถนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ร้อยละ 26.50 (2,650 กิโลกรัม/วัน) และ 33.30 (1,665 กิโลกรัม/วัน) ตามลำดับ เทศบาลตำบลสันกำแพง จัดกิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ/น้ำหมักชีวภาพ และการคัดแยกขยะรีไซเคิลในชุมชน/ตลาดนัดขยะรีไซเคิลในสำนักงาน รวมทั้งจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม (อ.ส.) และอบรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยสามารถนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ประมาณร้อยละ 29 (3,100 กิโลกรัม/วัน)

ในปี 2549 คาดว่าการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยชุมชนจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 23 - 24 ของปริมาณที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลจากหน่วยงานราชการส่วนกลางมีนโยบายให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งส่งเสริมการใช้สินค้ารีไซเคิลหรือสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ หากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะประชาชนให้ความสำคัญในการลดปริมาณของเสียที่แหล่งกำเนิดโดยการคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดและเลือกใช้สินค้ารีไซเคิลหรือสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้อัตราการนำกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้นกว่านี้

รูปที่ 5 ปริมาณของเสียอันตรายชุมชนจำแนกตามภูมิภาคต่างๆ ในปี 2548

แนวโน้มของเสียอันตรายชุมชนปี 2549 คาดว่ายังคงมีปริมาณใกล้เคียงกับปี 2548 ส่วนการจัดการของเสียอันตรายชุมชน ในปี 2549 กรมควบคุมมลพิษจะผลักดันให้มีการนำกรอบยุทธศาสตร์ WEEE ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในปี 2548 ไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และดำเนินโครงการนำร่องเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของท้องถิ่นในการเก็บรวบรวม ขนส่ง และกำจัดของเสียอันตรายชุมชนในพื้นที่เร่งด่วนภาคกลางและภาคตะวันออก โดยให้มีระบบคัดแยก รวบรวม และกำจัดของเสียอันตรายชุมชนแยกต่างหากจากขยะมูลฝอยทั่วไป เพื่อนำไปกำจัดยังสถานที่กำจัดของเสียอันตรายของเอกชนที่มีอยู่แล้ว นอกจากนี้ ในระยะยาวหากการสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์กำจัดของเสียอันตรายชุมชน ถูกผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติแล้ว จะส่งผลให้ปริมาณของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า การแก้ไขปัญหาจากกากของเสียให้ได้ผลสำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคของประชาชนให้หันมาใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายชุมชนเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด เหลือไปกำจัดให้น้อยที่สุด

สถานการณ์มลพิษด้านสารอันตราย

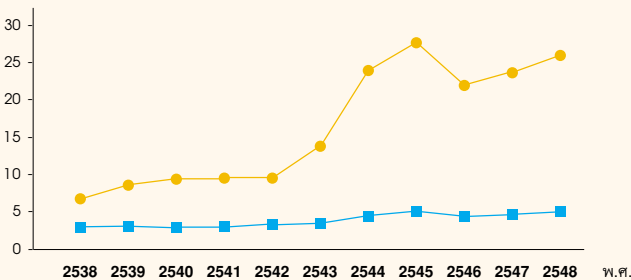
สารอันตรายถูกนำมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งการสาธารณสุข เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ในแต่ละปีจึงมีการนำเข้าและการผลิตสารอันตรายเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากขาดมาตรการควบคุมการนำเข้าที่รัดกุม การผลิต การขนส่ง และนำไปใช้ไม่ถูกต้องแล้วจะทำให้สารอันตรายแพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อม หรือบางครั้งอาจเกิดอุบัติเหตุ สร้างความเสียหายต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้

สารอันตราย

ในปี 2548 มีปริมาณการนำเข้าสารอันตรายในกลุ่มสารอินทรีย์และสารอนินทรีย์จากต่างประเทศประมาณ 5.22 ล้านตัน และคาดว่ามีการผลิตในประเทศประมาณ 26 ล้านตัน คิดเป็นสารอันตรายรวมทั้งสิ้นประมาณ 31.22 ล้านตัน (รูปที่ 1) เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ประมาณร้อยละ 5.9 ซึ่งกลุ่มสารอันตรายที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนผู้เป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ได้แก่ กลุ่มของก๊าซพิษและไอระเหย สารโลหะหนัก เช่น แมงกานีส ปะรอท สารหนู และสารตะกั่ว และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ นอกจากนี้ ยังพบการปนเปื้อนของสารอันตรายในสิ่งแวดล้อม เช่น การปนเปื้อนของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ในพื้นที่สวนสัสมากเหนือ (แต่ปริมาณค่อนข้างต่ำและไม่เกินค่ามาตรฐาน) การปนเปื้อนของสารแคดเมียมบริเวณอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นต้น

ปริมาณ
(ล้านตัน)

● ปริมาณการผลิต
■ ปริมาณการนำเข้า

รูปที่ 1 ปริมาณการนำเข้าและผลิตสารอันตรายในประเทศไทยปี 2548

ภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการดำเนินการเพื่อป้องกันและลดปัญหาการตกค้างและแพร่กระจายของสารอันตรายสู่สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2548 มีกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ กระทรวงอุตสาหกรรม ออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548 กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548 กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ส่งเสริมควบคุมศัตรูพืชโดยชีวภาพและการตรวจวิเคราะห์สารในผลิตภัณฑ์เกษตรด้วยชุดทดสอบแบบง่าย กรมควบคุมมลพิษร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1 (เชียงใหม่) ดำเนินการเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ตกค้างในสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำฝาง และร่วมกับสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เสนอความเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาสารตกค้างในบริเวณสวนส้มทั้งระยะสั้นระยะยาว เป็นต้น

จากการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาออกเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลข่าวสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ และอนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน กรมควบคุมมลพิษจึงดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่ออนุวัติอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ และหลังจากจัดทำแผนปฏิบัติการฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว กรมควบคุมมลพิษจะนำแผนปฏิบัติการฯ เสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรีต่อไป ทั้งนี้ เมื่อมีการดำเนินงานภายใต้อนุสัญญาทั้งสองอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การปรับปรุงเตาเผาศพเพื่อลดมลพิษจากแหล่งกำเนิด การปรับปรุงโรงงานผลิตเหล็กเพื่อลดปัญหามลพิษจากการประกอบการ การปรับปรุงเตาเผาขยะมูลฝอยชุมชน รวมทั้ง มีการควบคุมการนำเข้าและการส่งออกสารเคมีอันตรายอย่างเคร่งครัดและเป็นระบบแล้ว คาดว่าในปี 2549 แนวโน้มปัญหามลพิษจากสารอันตรายจะลดลง

อุบัติเหตุจากสารเคมี

ในปี 2548 กรมควบคุมมลพิษได้รับแจ้งเหตุอุบัติเหตุจากสารเคมี ทั้งหมด 23 ครั้ง โดยเป็นเหตุที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม 5 ครั้ง อุบัติเหตุจากการขนส่งสารเคมี 11 ครั้ง การลักลอบทิ้งกากสารเคมี 7 ครั้ง จากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บถึง 215 ราย เสียชีวิต 3 ราย สาเหตุส่วนใหญ่ของการเกิดอุบัติเหตุเกิดจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือความประมาทเลินเล่อ อย่างไรก็ตาม การจัดการอุบัติเหตุที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นถึงการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็วของเจ้าหน้าที่กู้ภัยจากหน่วยงานท้องถิ่น มีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินการเพื่อระงับเหตุได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

แนวโน้มในปี 2549 คาดว่าผลกระทบที่เกิดจากอุบัติเหตุสารเคมีจะลดลง เนื่องจากหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาดังกล่าว รวมทั้งมีการแก้ไขปัญหาที่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยในส่วนของกรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงานภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สามารถจัดการอุบัติเหตุฉุกเฉินจากสารเคมีได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย เพื่อเป็นเครือข่ายในการสนับสนุนหน่วยงานท้องถิ่นสำหรับการจัดการอุบัติเหตุจากสารเคมี

วันเสาร์ที่ 25 มิถุนายน 2548 เวลาประมาณ 03.30 น. บนถนนสายบายพาสชลบุรี กม. 12 - 13 ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีได้เกิดอุบัติเหตุรถบรรทุกซาลิฟริกเข้มน้ของบริษััท ท่าไทย จำกัด เฉี่ยวชนกับรถบรรทุกสิบล้อ เป็นเหตุให้วาล์วท่อถ่ายเทสารของรถบรรทุกซาลิฟริกจนเกิดการรั่วไหลของกรดลงบนพื้นถนนและลำรางสาธารณะข้างทางเป็นระยะทางประมาณ 200 เมตรและเกิดกลุ่มควันสีขาวเป็นจำนวนมาก หน่วยงานต่างๆ เช่น หน่วยบรรเทาสาธารณภัยของอำเภอศรีราชาเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่เกิดเหตุ เครือข่ายอาสาสมัครกู้ภัยเอกชน ศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัย รายการวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน จส.100 สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13 (ชลบุรี) และกรมควบคุมมลพิษ ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาจนเข้าสู่ภาวะปกติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายและการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานได้เป็นอย่างดี

การควบคุมการนำเข้า การผลิต การขนส่งที่รัดกุม และการใช้สารทดแทนสารอันตราย รวมถึง การเตรียมมาตรการป้องกันและตอบโต้กรณีฉุกเฉิน จะช่วยลดความรุนแรงของอุบัติเหตุ และผลกระทบจากการตกค้างปนเปื้อนของสารเคมีในสิ่งแวดล้อมให้ลดลงได้ ซึ่งจะนำมาสู่ความปลอดภัยของชีวิตมนุษย์ โดยไม่ต้องตกอยู่ในภาวะเสี่ยงภัยตลอดเวลา

การตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษและปัญหาโรงเรียน

การโรงเรียน เป็นทางเลือกของประชาชนผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหามลพิษโดยทำการแจ้งเบาะแส สาเหตุและที่มาของแหล่งกำเนิดมลพิษที่เกิดจากการละเลยของผู้ประกอบการ ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่จะเข้ามาตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษเหล่านั้นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน กรมควบคุมมลพิษ จึงมีภารกิจในการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมเพื่อลดปัญหาการก่อมลพิษต่างๆ รวมถึงการรับเรื่องราวร้องทุกข์ด้านสิ่งแวดล้อมจากประชาชนอีกด้วย ซึ่งผลการดำเนินงานในปี 2548 มีดังนี้

การตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม

กรมควบคุมมลพิษ ดำเนินโครงการติดตามตรวจสอบการระบายมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จำนวน 4 ประเภท ได้แก่ ฟาร์มสุกร อาคารประเภท ก. นิคมอุตสาหกรรมและกิจการที่มีลักษณะคล้ายกัน และยานพาหนะ

- **ฟาร์มสุกร**

ติดตามตรวจสอบการระบายน้ำทิ้งจากฟาร์มสุกร ประจำปี 2548 ในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน ได้แก่ จังหวัดนครปฐม จำนวน 463 แห่ง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 71 แห่ง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 1 แห่ง และจังหวัดชัยนาท จำนวน 26 แห่ง รวมทั้งสิ้น 561 แห่ง ซึ่งจากผลการดำเนินการ ปรากฏว่ามีฟาร์มสุกรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายโดยระบายน้ำทิ้งมีค่าเกินเกณฑ์มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้ง จำนวนทั้งสิ้น 72 แห่ง จึงได้มีคำสั่งให้ฟาร์มสุกรดังกล่าวแก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสีย หรือก่อสร้าง ติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย ให้มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

- **อาคารประเภท ก.**

ติดตามตรวจสอบการระบายน้ำทิ้งจากอาคารประเภท ก. ประเภทสถานพยาบาล โรงแรม อาคารชุด ศูนย์การค้าหรือห้างสรรพสินค้า ตลาดสถาบันอุดมศึกษา ภัตตาคารหรือร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครเฉพาะ

พื้นที่ที่ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม ประจำปี 2548 จำนวนทั้งสิ้น 163 แห่ง ซึ่งจากผลการดำเนินการปรากฏว่า มีอาคารที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย จำนวน 43 แห่ง ประกอบด้วยอาคารที่ระบายน้ำทิ้งมีค่าเกินเกณฑ์มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้ง จำนวน 32 แห่ง อาคารที่ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย จำนวน 7 แห่ง อาคารที่ระบายน้ำเสียโดยไม่ผ่านระบบบำบัดน้ำเสียที่มีอยู่ จำนวน 2 แห่ง และอยู่ระหว่างการตรวจสอบใหม่ อีก 2 แห่ง ซึ่งกรมควบคุมมลพิษได้มีคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารจัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสีย หรือก่อสร้าง ติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย และได้ตรวจสอบติดตามหลังครบกำหนดคำสั่ง จำนวน 13 แห่ง พบว่า มีอาคารปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ 4 แห่ง ส่วนที่เหลืออีก 36 แห่ง อยู่ระหว่างดำเนินการ

• **นิคมอุตสาหกรรมและกิจการที่มีลักษณะคล้ายกัน**

จากผลการตรวจสอบพบว่า นิคมอุตสาหกรรมและเขตประกอบการอุตสาหกรรมที่ระบายน้ำทิ้งเกินค่ามาตรฐาน มีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2547 โดยในปี 2548 นิคมอุตสาหกรรมที่ปล่อยน้ำทิ้งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานมีจำนวน 12 แห่ง หรือร้อยละ 41 และเขตประกอบการอุตสาหกรรมที่ระบายน้ำทิ้งเกินมาตรฐานมีทั้งหมด 7 แห่ง หรือร้อยละ 28 กรมควบคุมมลพิษ จึงมีหนังสือแจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ และติดตามผลดำเนินการปรับปรุงการจัดการน้ำเสีย และการระบายน้ำทิ้งของนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตประกอบการอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบการระบายน้ำทิ้งนิคมอุตสาหกรรมและกิจการที่มีลักษณะคล้ายกันระหว่างปี 2547 - 2548

การตรวจสอบ	ปี 2547	ปี 2548
<u>นิคมอุตสาหกรรม</u>		
ตรวจสอบ	29	29
เกินมาตรฐาน	10	12
ร้อยละที่เกินมาตรฐาน (%)	34	41
<u>เขตประกอบการอุตสาหกรรม</u>		
ตรวจสอบ	23	25
เกินมาตรฐาน	5	7
ร้อยละที่เกินมาตรฐาน (%)	22	28

• **ยานพาหนะ**

ปี 2548 มีการตรวจสอบรถยนต์จำนวนมาก เนื่องจากการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ กรมควบคุมมลพิษ กองบังคับการตำรวจจราจร และกรุงเทพมหานคร โดยตั้งจุดตรวจวัดประมาณ 30 จุดต่อวันทั่วกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามจำนวนรถที่ถูกลอกคำสั่งห้ามใช้มีปริมาณลดลงซึ่งอาจเป็นเพราะความจริงจังในการกำกับดูแลและตรวจสอบ จึงทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญและดูแลเอาใจใส่สภาพรถของตนเอง อย่างไรก็ตาม เพื่ออำนวยความสะดวกต่อประชาชน กรมควบคุมมลพิษและ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดสถานที่ยกเลิกคำสั่งห้ามใช้ยานพาหนะ 7 แห่ง และมีบริการตรวจวัดควันดำให้แก่ประชาชนในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ เพื่อตรวจเช็คสภาพเครื่องยนต์ และยังเป็นส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเพิ่มขึ้นด้วย

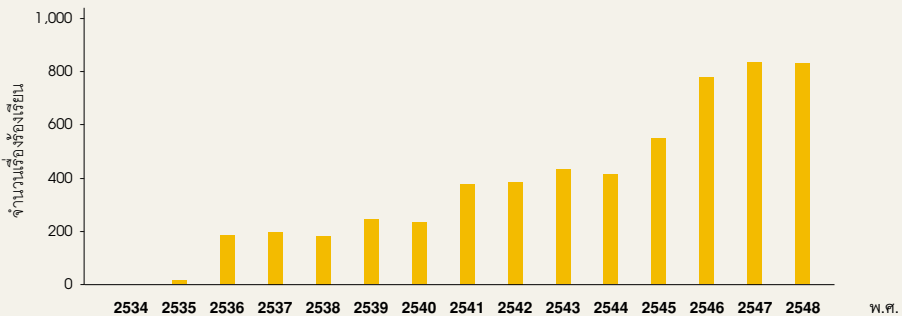
จังหวัดสมุทรปราการและเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีปัญหามลพิษทางอากาศจากยานพาหนะ ซึ่งต้องมีความเข้มงวดในการตรวจสอบยานพาหนะ กรมควบคุมมลพิษได้ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัด ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด กองบังคับการตำรวจภูธร ขนส่งจังหวัด และเทศบาล ดำเนินการตรวจสอบตรวจจับและห้ามใช้รถยนต์ควันดำในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ และอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในระยะแรกเป็นการประชาสัมพันธ์และตั้งจุดตรวจเตือนเพื่อให้ประชาชนเจ้าของยานพาหนะรับรู้และช่วยกันดูแลยานพาหนะของตน หลังจากนั้นจึงเริ่มระยะที่สองเพื่อดำเนินการตรวจจับ ปรับ และห้ามใช้รถยนต์ควันดำอย่างเข้มงวดในพื้นที่ เพื่อลดปัญหามลภาวะทางอากาศจากยานพาหนะที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 2 ผลการตรวจจับและห้ามใช้รถยนต์ควันดำระหว่างปี 2547 - 2548

ปี	ตรวจสอบทั้งหมด (คัน)	ออกคำสั่งห้ามใช้ (คัน)	ร้อยละที่ห้ามใช้ (%)	ขอยกเลิกคำสั่ง (คัน)	ร้อยละที่ยกเลิก (%)
2547	7,614	6,483	85	4,980	77
2548	29,919	10,336	35	7,425	72

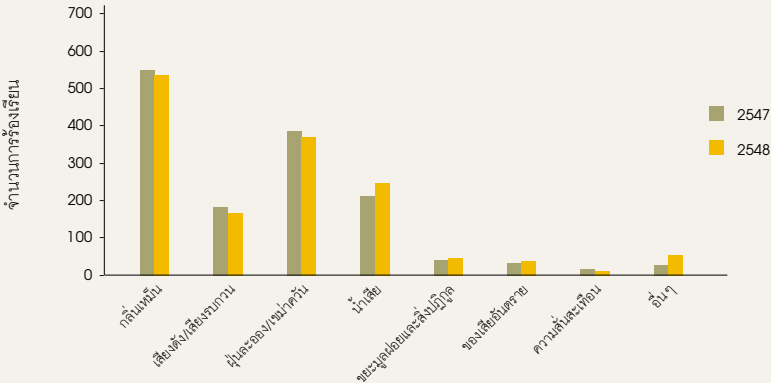
การร้องเรียนปัญหามลพิษ

การร้องเรียนด้านมลพิษ ลดลงเล็กน้อยจากปี 2547 โดยในปี 2548 มีการร้องเรียนปัญหาด้านมลพิษมายังกรมควบคุมมลพิษ จำนวนทั้งสิ้น 848 เรื่อง ลดลงจากปี 2547 จำนวน 5 เรื่อง

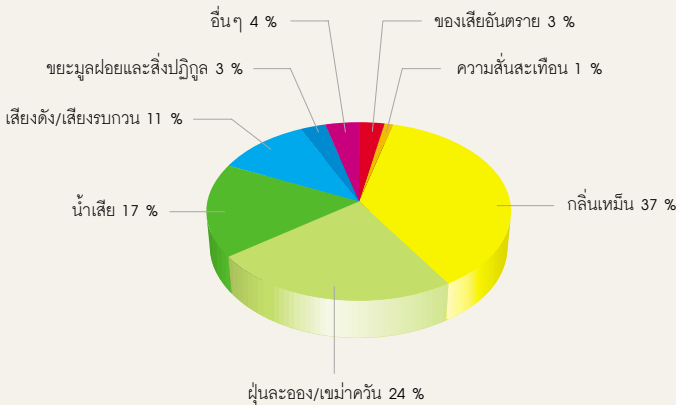

รูปที่ 1 จำนวนเรื่องร้องเรียนระหว่างปี 2535 - 2548

ปัญหามลพิษที่ได้รับการร้องเรียนในปี 2548 ยังคงเหมือนปี 2547 นั่นคือ ปัญหากลิ่นเหม็น มีการร้องเรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมาคือ ปัญหาฝุ่นละออง/เขม่าควัน ปัญหาน้ำเสีย และปัญหาเสียงดัง/เสียงรบกวน คิดเป็นร้อยละ 24 ร้อยละ 17 และร้อยละ 11 ตามลำดับ (รูปที่ 2 และ 3) สำหรับในปี 2548 กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้กำหนดมาตรฐานและวิธีการตรวจสอบกลิ่นในอากาศจากโรงงานซึ่งจะมีผลบังคับใช้วันที่ 3 มิถุนายน 2549 เป็นต้นไป

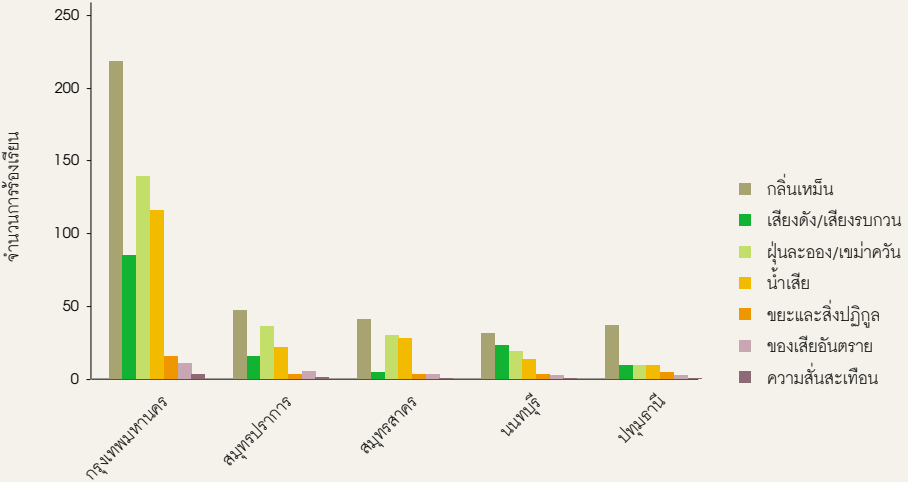
รูปที่ 2 ปัญหามลพิษที่มีการร้องเรียนระหว่างปี 2547 - 2548

รูปที่ 3 ปัญหามลพิษที่มีการร้องเรียนในปี 2548

จังหวัดที่มีการร้องเรียนสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสาคร นนทบุรี และปทุมธานี ตามลำดับ โดยมีเรื่องร้องเรียนรวม 555 เรื่อง จาก 848 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 65 ของเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษของทั้งประเทศ ปัญหาที่ได้รับการร้องเรียนมากที่สุด ได้แก่ ปัญหากลิ่นเหม็น

กรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง และการบริการสาธารณะ ฯลฯ จึงเป็นเหตุให้มีการร้องเรียนจำนวนมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องเพิ่มความเข้มงวดและจริงจังในการแก้ไขปัญหา และเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบมากขึ้น

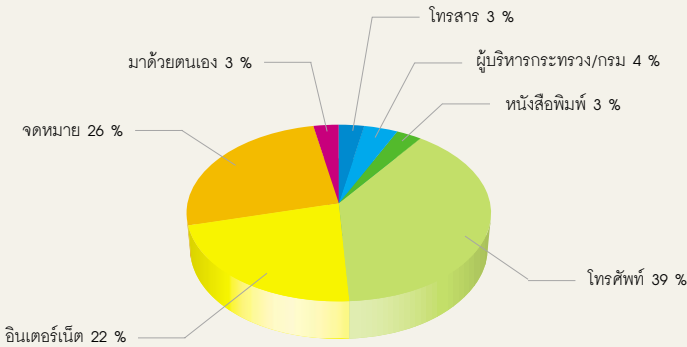

รูปที่ 4 ปัญหามลพิษที่มีการร้องเรียนในจังหวัดที่มีการร้องเรียนสูงสุด 5 อันดับแรก ปี 2548

ตารางที่ 3 แสดงจังหวัดที่มีการร้องเรียนสูงสุด 5 อันดับแรก ระหว่างปี 2547 - 2548

ปี 2547			ปี 2548		
จังหวัด	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ	จังหวัด	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
1. กรุงเทพมหานคร	352	41	1. กรุงเทพมหานคร	328	39
2. สมุทรปราการ	77	9	2. สมุทรปราการ	72	8
3. นนทบุรี	54	7	3. สมุทรสาคร	65	8
4. ปทุมธานี	42	5	4. นนทบุรี	53	6
5. นครปฐม	37	4	5. ปทุมธานี	37	4
รวม	562	66	รวม	555	65
จังหวัดอื่นๆ	291	34	จังหวัดอื่นๆ	293	35
รวม	853	100	รวม	848	100

ช่องทางในการแจ้งเรื่องร้องทุกข์มายังกรมควบคุมมลพิษมีหลายช่องทาง โดยช่องทางที่มีการใช้บริการมากที่สุด ได้แก่ โทรศัพท์คิดเป็นร้อยละ 39 รองลงมาได้แก่ จดหมายและอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 26 และ 22 ตามลำดับ

รูปที่ 5 ช่องทางการให้บริการรับแจ้งเรื่องร้องเรียน

แนวทางดำเนินการเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการแต่งตั้งข้าราชการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1 - 16 และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ดำเนินการติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษและดำเนินการเรื่องร้องทุกข์ด้านมลพิษในเขตพื้นที่ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากภาวะมลพิษของประชาชน เป็นไปอย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์มากขึ้น โดยมุ่งเน้นประโยชน์สุขของประชาชน ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

จากสถิติการร้องเรียนที่เพิ่มมากขึ้นในทุกๆ ปี แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความตื่นตัวในการจัดการปัญหามลพิษ ทั้งนี้เนื่องมาจากประชาชนมีช่องทางในการร้องเรียนเพิ่มมากขึ้น จากการดำเนินงานที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า กรมควบคุมมลพิษไม่เคยนิ่งนอนใจที่จะทำการตรวจสอบ เฝ้าระวังและแก้ไขปัญหา มีการกำหนดขั้นตอนการทำงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้นและนำมาตรการต่างๆ มาใช้ เพื่อให้แน่ใจว่าจะสามารถบรรเทาความรุนแรงของมลพิษให้ทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แม้ว่าปัญหาบางอย่างอาจจะต้องอาศัยระยะเวลาในการแก้ไข แต่การตรวจสอบยังคงดำเนินต่อไปตราบที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมยังไม่สิ้นสุดลง

การบริหารจัดการมลพิษ

เลือดสายพันธุ์ใหม่... นครบั้งแวดล้อม

โครงการนครบั้งแวดล้อมเป็นแนวคิดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกับนิสิตนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสำรวจแหล่งกำเนิดมลพิษ ทำให้นักศึกษาได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริง เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และมีรายได้พิเศษจากการปฏิบัติงาน ตลอดจนเป็นการปลูกจิตสำนึกด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนของประเทศและเป็นการกระตุ้นให้เจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษมีความตระหนักและใส่ใจในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

โครงการนครบั้งแวดล้อมได้เริ่มต้นในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 5 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี สมุทรปราการ นครปฐม สมุทรสาคร และปทุมธานี โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้ให้เกียรติมาเป็นประธานเปิดโครงการเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2548 การดำเนินโครงการได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาต่างๆ จำนวน 14 แห่ง ในการสำรวจโรงงานและเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งในพื้นที่เป้าหมายจำนวน 3,500 แห่ง สืบเนื่องจากจุดเริ่มต้นดังกล่าว โครงการนครบั้งแวดล้อมจึงได้ขยายผลการดำเนินงานเพื่อให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยเพิ่มการสำรวจโรงงานอุตสาหกรรมให้ครอบคลุมอุตสาหกรรมทุกประเภทและทุกขนาด รวมถึงการตรวจวัดมลพิษทางอากาศ ซึ่งมีจำนวนโรงงานที่จะดำเนินการสำรวจทั้งหมดประมาณ 120,000 แห่ง โดยกรมควบคุมมลพิษรับผิดชอบพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สำหรับพื้นที่ในส่วนภูมิภาคสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคทั้ง 16 แห่ง จะเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานโครงการร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยมีสถาบันการศึกษาที่สนใจเข้าร่วมโครงการรวม 82 แห่ง แบ่งเป็น ภาคกลาง (รวมกรุงเทพฯ และปริมณฑล) 28 แห่ง ภาคเหนือ 15 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 22 แห่ง ภาคตะวันออก 1 แห่ง ภาคตะวันตก 4 แห่ง และภาคใต้ 12 แห่ง และมีการจัดงานประกาศเปิดตัวนครบั้งแวดล้อมของสถาบันการศึกษาต่างๆ พร้อมกันทั่วประเทศเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2548 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน

จักรยานยนต์เสียงดัง... ซ่อมได้

จักรยานยนต์ หนึ่งในยานพาหนะที่คล่องตัวที่สุดท่ามกลางความเร่งรีบและการจราจรที่หนาแน่นบนท้องถนน โดยเฉพาะในเมืองใหญ่และเขตอุตสาหกรรม จักรยานยนต์จึงเป็นที่นิยมอย่างมากเนื่องจากการใช้งานที่สะดวก รวดเร็ว และราคาไม่แพงมากนัก ดังนั้น จากปริมาณรถจักรยานยนต์ที่เพิ่มขึ้นและแตกต่างกันไปตามรูปแบบการขายและการปรับแต่ง ยานพาหนะชนิดนี้จึงได้กลายเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่ไม่อาจมองข้ามไปได้ จากสถิติการตรวจวัดระดับเสียงรถจักรยานยนต์ในปี 2548 จำนวน 1,003 คัน พบว่ามีเสียงดังเกินมาตรฐาน 128 คัน คิดเป็นร้อยละ 13 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรถจักรยานยนต์ประเภท 2 จังหวะ และจากผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนโดยมูลนิธิสิ่งแวดล้อมไทย พบว่าประชาชนในกรุงเทพมหานครประสบปัญหาจากเสียงดังของรถจักรยานยนต์ที่มีการปรับแต่งท่อไอเสียถึงร้อยละ 57

ปี 2548 กรมควบคุมมลพิษ โดยความร่วมมือกับกรุงเทพมหานคร กองบังคับการตำรวจจราจร สมาคมผู้ประกอบการรถจักรยานยนต์ไทย และคลินิกไอเสียรถจักรยานยนต์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 33 แห่ง เป็นต้น ได้จัด “โครงการรณรงค์การใช้รถจักรยานยนต์ที่มีระดับเสียงอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน” เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบและบำรุงรักษารถจักรยานยนต์ให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ ไม่ดัดแปลงท่อไอเสียและเครื่องยนต์ รวมทั้งไม่ซื้อท่อไอเสียที่ไม่ได้มาตรฐานมาใช้ใช้งาน โดยประชาชนสามารถขอรับบริการในราคาพิเศษจากสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการฯ ในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้จัดอบรมการตรวจสอบ/ตรวจจัбыานพาหนะเสียงดัง การออกและยกเลิกคำสั่งห้ามใช้ยานพาหนะเสียงดัง เพื่อให้สามารถควบคุมกำกับ ดูแล และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2548 การตรวจจัбыรถจักรยานยนต์ที่มีระดับเสียงเกินมาตรฐาน มีอัตราค่าปรับ 500 บาท และรถจักรยานยนต์จะถูกออกคำสั่งและติดสติ๊กเกอร์ “ห้ามใช้ชั่วคราว” ซึ่งจะต้องนำรถไปแก้ไขปรับปรุงให้มีระดับเสียงอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อขอยกเลิกคำสั่งภายใน 30 วัน

จากการตรวจสอบ/ตรวจจัбыรถจักรยานยนต์ในช่วงวันที่ 1 มิถุนายน - 31 ธันวาคม 2548 พบว่ามีรถจักรยานยนต์ที่เสียงดังเกินมาตรฐานและถูกคำสั่งห้ามใช้ชั่วคราวรวม 1,184 คัน และได้ยกเลิกคำสั่งแล้ว 723 คัน (ร้อยละ 61) สำหรับระดับเสียงบริเวณริมเส้นทางจราจรในช่วงที่มีการรณรงค์ พบว่ามีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ยังมีค่าสูงเกินมาตรฐาน (70 dBA) แต่ลดลงมาจากปี 2547 เพียงเล็กน้อย (0.2 - 0.7 dBA)

นอกจากนี้ จากการสำรวจความคิดเห็นประชาชนจำนวน 751 คน ต่อการดำเนินโครงการรณรงค์ฯ พบว่าประชาชนพาดพิงที่ประชาชนต้องการให้แก้ไขปัญหาเสียงดังมากที่สุดยังคงเป็นรถจักรยานยนต์ (ร้อยละ 76) โดยใช้มาตรการต่างๆ ได้แก่ เข้มงวดตรวจจับรถจักรยานยนต์ที่ดัดแปลงท่อไอเสีย จักรยานจำหน่ายท่อไอเสียผิดกฎหมาย เพิ่มด้านตรวจจับรถจักรยานยนต์เสียงดังให้มากขึ้น ให้ความรู้แก่ประชาชนในการไม่เป็นแหล่งกำเนิดเสียง (ตารางที่ 1) สำหรับการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสียงจากรถจักรยานยนต์ในปี 2548 ประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง (ร้อยละ 47)

ตารางที่ 1 ความต้องการของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเสียงดังจากรถจักรยานยนต์

รายการ	ร้อยละ *
1. เข้มงวดตรวจจับรถจักรยานยนต์ที่ดัดแปลงท่อไอเสีย	75.5
2. จักรยานจำหน่ายท่อไอเสียผิดกฎหมาย	56.3
3. เพิ่มด้านตรวจจับรถจักรยานยนต์เสียงดังให้มากขึ้น	46.6
4. ให้ความรู้แก่ประชาชนในการไม่เป็นแหล่งกำเนิดเสียง	45.4

* หมายเหตุ : ร้อยละของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 751 คน

ในปี 2549 กรมควบคุมมลพิษและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะยังคงมุ่งมั่นดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาเสียงดังจากยานพาหนะอย่างต่อเนื่องต่อไป โดยจะขยายผลให้ควบคุมยานพาหนะทุกประเภทมากขึ้น เช่น รถโดยสารประจำทางและรถสามล้อเครื่อง ตาม “โครงการสำรวจระดับเสียงและส่งเสริมการใช้ท่อไอเสียมาตรฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีอันจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของชาวเมืองดีขึ้นเป็นลำดับ

อคูมเนียม... สร้างพินคนพิการ

จากการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศทำให้เกิดการพัฒนาบรรจุกักต้งในรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นปัญหามากขึ้น ซึ่งขยะมูลฝอยประเภทอคูมเนียมก็เป็นปัญหาหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญในการแก้ไข เนื่องจากเป็นวัสดุที่ย่อยสลายยากแต่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้ จากการสำรวจในปี 2546 พบว่าขยะมูลฝอยประเภทอคูมเนียมเกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 575,700 ตัน และสามารถนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ประมาณ 306,400 ตัน คิดเป็นร้อยละ 53 ของขยะมูลฝอยประเภทอคูมเนียมทั้งหมดเมื่อเทียบจากการสำรวจปี 2544 ถึงปี 2546 เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 49

ท่ามกลางความเจริญ กลับมีคนอีกกลุ่มหนึ่งรอคอยโอกาสที่สังคมจะหยิบยื่นให้ พวกเขาเติบโตขึ้นมาด้วยความไม่สมบูรณ์ของร่างกาย แต่ก็มีชีวิตจิตใจเข้มแข็งเหมือนคนอื่นๆ ที่ต้องการจะมีชีวิตอยู่ในสังคมและได้รับการยอมรับเหมือนกับคนอื่นๆ ไป เพื่อเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส และเปิดทางเลือกให้กับคนกลุ่มนั้น กรมควบคุมมลพิษจึงได้ร่วมกับมูลนิธิซาเทียม ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

บริษัททางออกแคน แมนูแฟคเจอร์ส จำกัด บริษัท ไทยเบเวอเรจส์แคน จำกัด และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการดำเนินโครงการการใช้วัสดุภูมิเนียมเพื่อจัดทำขาเทียมและไม้เท้าพระราชทาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 72 พรรษา โดยมีเป้าหมายในการรวบรวมวัสดุภูมิเนียมให้ได้ไม่น้อยกว่า 72 ตัน เพื่อลดการตกค้างของขยะภูมิเนียมที่ใช้แล้ว และกระบวนการรีไซเคิลอย่างเป็นรูปธรรม โดยนำไปผลิตขาเทียมและไม้เท้าพระราชทานเพื่อช่วยเหลือผู้พิการ ซึ่งจะสามารถลดการนำเข้าขาเทียมจากต่างประเทศซึ่งมีมูลค่าประมาณ 10,000 บาทต่อขาเทียม 1 ข้าง ซึ่งหากใช้วัสดุภูมิเนียมประมาณ 1 กิโลกรัม จะสามารถผลิตขาเทียมได้ 1 ข้าง โดยมีต้นทุนการผลิตในราคา 700 บาทเท่านั้น ซึ่งนับเป็นการประหยัดงบประมาณของรัฐได้อีกทางหนึ่งด้วย

การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้ติดตั้งรับบริจาคภูมิเนียม หรือ “ถังลูกป้อง” ณ ห้างบิ๊กซี ทุกสาขาทั่วประเทศ จำนวน 39 แห่ง รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนที่เข้าร่วมโครงการสามารถรวบรวมวัสดุภูมิเนียมใช้แล้วได้จำนวนทั้งสิ้นกว่า 90 ตัน จึงถือได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งจากภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนที่ร่วมกันบริจาควัสดุภูมิเนียมเหลือใช้ เพื่อนำไปจัดทำขาเทียมพระราชทาน นอกจากนี้จะเป็นการลดปัญหาขยะตกค้างแล้ว ยังสามารถแปรวัสดุเหลือใช้ให้กลับกลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์สำหรับผู้พิการและคนชราให้สามารถกลับมาเดินได้อีกครั้งหนึ่ง

น้ำใจที่ทุกคนมอบให้ หนึ่งคน หนึ่งความตั้งใจ จะถูกแปรเปลี่ยนเป็นพลังใจที่ยิ่งใหญ่ให้แก่คนพิการให้พวกเขาได้มีโอกาส ได้มีทางเลือกที่จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไปในสังคมได้เหมือนคนทั่วๆ ไป แนนอนที่สุดน้ำใจที่แบ่งปันให้กันและกันจะยังคงมีอยู่ และถูกเติมให้เต็มอยู่เสมอ

งบประมาณด้านการจัดการมลพิษ

งบประมาณเป็นสิ่งที่ทำให้สามารถดำเนินงานต่างๆ ได้ตามเป้าหมาย การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมต้องใช้งบประมาณสนับสนุนทั้งในเรื่องการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม การแก้ไข ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในพื้นที่วิกฤต การกำกับ ดูแล ตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีในการจัดการมลพิษ

การจัดสรรงบประมาณจำแนกตามประเภทการจัดการ

งบประมาณด้านการจัดการมลพิษในภาพรวมของประเทศ ในปีงบประมาณ 2547 - 2548 ซึ่งปรากฏในเอกสารงบประมาณจะประกอบด้วยแผนงานหลักๆ ที่สำคัญ ได้แก่ แผนงานส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และแผนงานส่งเสริมและพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีกรอบวงเงินสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 งบประมาณการจัดการมลพิษในภาพรวมของทั้งประเทศ ในปีงบประมาณ 2547-2548

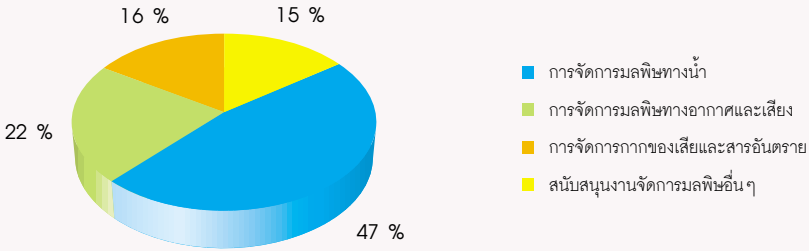
หน่วย : ล้านบาท

โครงสร้างแผนงาน	ปีงบประมาณ	
	2547	2548
- แผนงานส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	1,578	1,615
- แผนงานส่งเสริมและพัฒนาองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น	-	2,189 *
รวมงบประมาณ	1,578	3,804

* หมายเหตุ : เป็นข้อมูลที่ได้จากแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดซึ่งจัดทำเมื่อปี 2546
ที่มา : เอกสารงบประมาณโดยสังเขปประจำปี 2547-2549 สำนักงบประมาณ

จากข้อมูลงบประมาณ 2547-2548 จะเห็นว่า ในปีงบประมาณ 2548 ได้จัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่เป็นโครงการในแผนงานส่งเสริมและพัฒนาองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น สำหรับปีงบประมาณ 2548 การจัดสรรงบประมาณได้จำแนกตามแผนยุทธศาสตร์หลักของประเทศ งบประมาณโดยรวมด้านการจัดการมลพิษที่ได้รับการจัดสรรประมาณ 3,804 ล้านบาท โดยใช้ดำเนินการในแต่ละด้านดังนี้

- การจัดการมลพิษทางน้ำ ได้รับงบประมาณรวม 1,787 ล้านบาท หรือร้อยละ 47 ของงบประมาณด้านการจัดการมลพิษทั้งหมด โดยส่วนใหญ่เป็นงบประมาณสนับสนุนแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดและโครงการพื้นน้ำเสียคืนน้ำใส
- การจัดการมลพิษทางอากาศและเสียง ได้รับงบประมาณรวม 846 ล้านบาท หรือร้อยละ 22 ของงบประมาณด้านการจัดการมลพิษทั้งหมด โดยใช้งบประมาณเพื่อปรับปรุงซ่อมแซมรถโดยสารขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ และจัดซื้อรถโดยสารใหม่ทดแทนรถเช่าทั้งหมดสัญญาของบริษัทขนส่งจำกัด เป็นต้น และแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง
- การจัดการกากของเสียและสารอันตราย ได้รับงบประมาณรวม 593 ล้านบาท หรือร้อยละ 16 ของงบประมาณการจัดการมลพิษทั้งหมด โดยส่วนใหญ่เป็นงบประมาณสนับสนุนแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดและการดำเนินโครงการลดและขจัดมลพิษจากกากของเสีย ซึ่งกรมควบคุมมลพิษสนับสนุนทางด้านวิชาการ
- การสนับสนุนการจัดการมลพิษอื่นๆ มีงบประมาณรวม 578 ล้านบาท หรือร้อยละ 15 ของงบประมาณการจัดการมลพิษทั้งหมดซึ่งจะเป็นงบประมาณที่ใช้ในการบริหารดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมควบคุมมลพิษ และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น รวมทั้งการดำเนินงานสนับสนุนอื่นๆ เช่น การวิจัยและพัฒนา การตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

รูปที่ 1 สัดส่วนงบประมาณที่ใช้สำหรับการจัดการมลพิษในภาพรวมของประเทศ ปีงบประมาณ 2548

การจัดสรรงบประมาณเจ้าแนกตามหน่วยงาน

งบประมาณในปี 2548 ด้านการจัดการมลพิษ จะปรากฏในแผนงานส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และแผนงานส่งเสริมและพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้จัดสรรให้แต่ละกระทรวงที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการต่างๆ ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ ดังนี้

ตารางที่ 3 งบประมาณด้านการจัดการมลพิษในปี 2548

หน่วยงาน	ปีงบประมาณ 2548
1. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2,183*
2. กระทรวงมหาดไทย	858
3. กระทรวงคมนาคม	761
4. หน่วยงานอื่นๆ	2
รวมงบประมาณ	3,804

หน่วย : ล้านบาท

* หมายเหตุ : รวมงบประมาณที่ตั้งผ่านแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดเพื่อการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย

สัดส่วนการจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่เป็นของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินการดูแล รักษา ควบคุม แก้ไขและเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั่วประเทศ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมสนับสนุนเพื่อให้การจัดการมลพิษของประเทศมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

จะเห็นได้ว่างบประมาณโดยส่วนใหญ่จะถูกนำไปใช้ในแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม ดูแล ติดตามตรวจสอบ และเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับท้องถิ่น เพื่อลดปริมาณมลพิษ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนต่อไป

เหตุการณ์สำคัญในรอบปี

ห้วยคลิตี้... กับการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนตะกั่ว

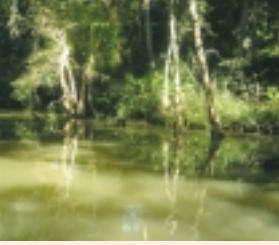
ห้วยคลิตี้ แหล่งน้ำธรรมชาติในเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ตำบลชะแล อำเภอกองคาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ประสบปัญหาการปนเปื้อนตะกั่วจากน้ำขุ่นข้นของบ่อกักเก็บตะกอนทางแร่ (Tailing Pond) ซึ่งเกิดจากกิจกรรมการลอยแร่ตะกั่วของโรงแต่งแร่ในพื้นที่ จนมีการปนเปื้อนตะกั่วตั้งแต่บริเวณใต้โรงแต่งแร่ลงมาเป็นระยะทางกว่า 20 กิโลเมตร และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา

ในปี 2548 กรมควบคุมมลพิษได้ดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ติดตามตรวจสอบแนวโน้มการปนเปื้อนตะกั่วในห้วยคลิตี้และอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2541 จนถึงปี 2548 โดยในปีนี้ได้ดำเนินการแล้ว 4 ครั้ง ซึ่งผลการวิเคราะห์ตัวอย่างในภาพรวมพบว่ามีปริมาณการปนเปื้อนตะกั่วในน้ำมีแนวโน้มลดลง แต่ในตะกอนท้องน้ำและสัตว์น้ำยังคงมีอยู่ ส่วนในอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ คุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานและปลอดภัยสำหรับการอุปโภคบริโภค ทั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษยังคงดำเนินการติดตามตรวจสอบและจะแจ้งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชาวบ้านคลิตี้ล่างทราบเป็นระยะๆ

- เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2548 กรมควบคุมมลพิษได้บรรจุเรื่องการประกาศพื้นที่บริเวณห้วยคลิตี้ อำเภอกองคาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นเขตควบคุมมลพิษ เข้าที่ประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2548 เพื่อพิจารณาตามข้อสั่งการของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยเสนอความเห็นว่ามีมีความจำเป็นต้องประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตควบคุมมลพิษ เนื่องจากผลการติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่องพบว่าปริมาณการปนเปื้อนตะกั่วในน้ำมีแนวโน้มลดลง และปัจจุบันโรงแต่งแร่คลิตี้ได้ถูกรื้อถอนและไม่ได้รับการต่อใบอนุญาตให้ประกอบกิจการอีก จึงไม่มีแหล่งกำเนิดมลพิษในพื้นที่ต่อไป ส่วนการดำเนินการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ให้ปราศจากมลพิษนั้นต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน ประกอบกับการขุดลอกหรือดูดตะกอนไปกำจัดอาจทำให้เกิดการฟุ้งกระจายของตะกั่วจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ จึงเห็นว่าควรปล่อยให้มีการฟื้นฟูตามสภาพธรรมชาติ ซึ่งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติเห็นชอบตามความเห็นที่เสนอไป

ในส่วนของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการฯ ได้ลงพื้นที่เพื่อตรวจเยี่ยมและช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้าน คลิตี้ล่าง เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2548 โดยสั่งการให้กรมทรัพยากรน้ำติดตั้งระบบกรองน้ำประปาภูเขาที่บ้านคลิตี้บนและบ้านคลิตี้ล่าง พร้อมกำชับให้หน่วยงานต่างๆ เร่งดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้กลับคืนสภาพเดิมโดยเร็ว รวมถึงการประสานทำความเข้าใจและสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ระหว่างหน่วยงานราชการกับชาวบ้าน ทั้งนี้ จากข้อมูลกรมทรัพยากรธรณี พบว่าพื้นที่บริเวณห้วยคลิตี้เป็นแหล่งศักยภาพแร่ตะกั่วที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การที่มีประชาชนอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวย่อมมีโอกาสสัมผัสผิเสอาตะกั่วเข้าสู่ร่างกาย ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเพิ่มความระมัดระวังเป็นพิเศษ ซึ่งรัฐมนตรีฯ ก็ได้สอบถามความสมัครใจของชาวบ้านเกี่ยวกับการย้ายไปอยู่พื้นที่แห่งใหม่แล้ว ซึ่งชาวบ้านคลิตี้ล่างได้ยืนยันว่าจะอยู่ในพื้นที่เดิม อย่างไรก็ตาม รัฐมนตรีว่าการฯ ได้ขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีจัดหาพื้นที่เตรียมไว้หากชาวบ้านมีความประสงค์จะย้ายออกจากพื้นที่ในอนาคต

การแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนตะกั่วในห้วยคลิตี้ให้หมดไปคงต้องอาศัยเวลาอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย แม้อาจจะไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุด แต่ก็เป็นที่ทำให้ทุกคนเห็นว่าควรตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อที่อาจเกิดขึ้นในวันข้างหน้า

สีนามิ... จากคราบน้ำตาสู่ความร่วมมือ

วันที่ 26 ธันวาคม 2547 เป็นวันคนไทยทุกคนต้องจดจำกับการสูญเสียจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สีนามิ ธรณีพิบัติภัยที่ได้สร้างความเสียหายให้กับประเทศที่อยู่บริเวณชายฝั่งทะเลแถบอินโดนีเซียและมหาสมุทรอินเดียมากมายเหลือคณานับ ไม่เพียงการสูญเสียชีวิตของผู้คนและทรัพย์สินเท่านั้น แต่ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมก็ได้รับความเสียหายไปด้วยเช่นกัน หน่วยงานทั้งส่วนกลางและในพื้นที่รวมทั้งภาคประชาชนและองค์กรเอกชนจึงได้ร่วมมือ ร่วมใจในการฟื้นฟูอินโดนีเซียให้กลับมาสวยงามอีกครั้งหนึ่ง

จากเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัย (สึนามิ) เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ได้ส่งผลกระทบต่อ 6 จังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต พังงา กระบี่ ระนอง ตรัง และสตูล ทำให้สูญเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก และยังสร้างความเสียหายต่อระบบนิเวศน้ำจืด น้ำทะเล และบนบก ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มีนโยบายในการช่วยเหลือผู้ประสบธรณีพิบัติภัยโดยได้จัดตั้งคณะกรรมการและมอบหมายหน่วยงานรับผิดชอบ ดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและชุมชนพื้นที่ประสบธรณีพิบัติภัย มีหน้าที่กำหนดแนวทางมาตรการฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกำกับดูแล ให้ข้อเสนอแนะ พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนงาน/โครงการ และงบประมาณ รวมทั้งประสานติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานศูนย์อำนวยการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่

2. คณะกรรมการอำนวยการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาจากธรณีพิบัติภัยใน 6 จังหวัดภาคใต้ มีหน้าที่กำหนดกรอบและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบธรณีพิบัติภัย

3. คณะกรรมการศึกษาข้อเท็จจริงเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยจากคลื่นไดน้ำ มีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และพิจารณากรณีเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยจากคลื่นไดน้ำ และกำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติและเสนอแนวทางในการเสริมสร้างความเข้าใจ การป้องกันภัยและการให้ความช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหาย

4. คณะกรรมการการฟื้นฟูการท่องเที่ยวชายฝั่งอันดามัน 6 จังหวัดภาคใต้ มีหน้าที่กำหนดแนวทางและมาตรการฟื้นฟูอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจัดทำแผนปฏิบัติการ งบประมาณ และพิจารณาแยกพื้นที่เสียหายให้มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยว

5. คณะกรรมการศึกษาระบบเตือนภัยล่วงหน้า มีหน้าที่ศึกษาประเภทและลักษณะของภัยธรรมชาติทุกชนิดที่จะเกิดขึ้น และมีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

สำหรับการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

*** กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**

• กรมควบคุมมลพิษ มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

- สำรวจความเสียหายและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นในช่วงเดือนธันวาคม 2547 - มกราคม 2548 พบว่า ระบบท่อรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสีย ได้รับความเสียหายในพื้นที่เทศบาลตำบลกระนวน เทศบาลเมืองป่าตอง และเกาะพีพี นอกจากนี้เตาเผาขยะที่เกาะพีพีก็ยังได้รับความเสียหายจนไม่สามารถใช้งานได้

- ตรวจวัดคุณภาพน้ำทะเล ตะกอนดิน และสิ่งมีชีวิต ตลอดแนวชายฝั่งทะเลอันดามันในพื้นที่ประมงประมงพิบัติภัย 6 จังหวัด เดือนมกราคม 2548 พบว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมากและสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภคได้อย่างปลอดภัย

- ฟื้นฟูคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาตรการหลักการจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และชุมชนในพื้นที่ประมงประมงพิบัติภัย ประกอบด้วย 5 โครงการ ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหาเรื่องกลิ่นจากน้ำเน่า ขยะมูลฝอยและอื่นๆ 2) การสำรวจเพื่อฟื้นฟูและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย น้ำเสียสิ่งปฏิกูลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ 3) การเก็บรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอย 4) การแก้ไขปัญหาน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลจากอาคาร ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติ 5) การก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียสำหรับบ้านพักถาวร บริเวณพื้นที่ประมงประมงพิบัติภัย จังหวัดพังงา (บ้านพักถาวร บ้านร่วมมือร่วมใจ) โดยดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่ได้รับผลกระทบและฟื้นฟูระบบการจัดการขยะมูลฝอย น้ำเสีย และสิ่งปฏิกูลในอุทยานแห่งชาติจำนวน 14 แห่ง คือ การคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย โดยจัดให้มีถังหมักปุ๋ยอินทรีย์ขนาดเล็กและขนาดใหญ่พร้อมอาคารในอุทยานฯ 2 แห่ง ขยะมูลฝอยที่เหลือจากการคัดแยกและหมักปุ๋ยจะนำไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบและจัดให้มีเตาเผาขยะมูลฝอยในอุทยานฯ 5 แห่ง สำหรับการบำบัดน้ำเสียจากอาคารที่พักจะเป็นแบบ On-site Treatment โดยปรับปรุงและก่อสร้างในอุทยานฯ 13 แห่ง กรมควบคุมมลพิษได้ส่งแบบรายละเอียดการก่อสร้างและข้อกำหนดลักษณะเฉพาะของอุปกรณ์และครุภัณฑ์ พร้อมทั้งโอนงบประมาณให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เป็นผู้ดำเนินการต่อไป

• กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

- ประเมินผลกระทบด้านธรณีวิทยาและกายภาพในพื้นที่ประมงประมงพิบัติภัย เพื่อการฟื้นฟูและการเฝ้าระวังเดือนถัดไป

- สำรวจและประเมินผลกระทบด้านอุทกวิทยา (น้ำผิวดินและน้ำบาดาล) เพื่อการฟื้นฟูสภาพและการเฝ้าระวังเดือนถัดไป

- จัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในการติดตามการเปลี่ยนแปลงและฟื้นฟูอุทยานแห่งชาติ

- สำรวจความเสียหายและประเมินศักยภาพในการฟื้นฟูตัวเองตามธรรมชาติของระบบนิเวศ

- จัดทำแผนฟื้นฟูอุทยานแห่งชาติและพื้นที่ต่อเนื่องในพื้นที่ 6 จังหวัดภาคใต้ที่ประสบธรณีพิบัติภัย
- จัดทำแผนฟื้นฟูชุมชนและการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ประสบธรณีพิบัติภัย
- จัดทำประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองในพื้นที่จังหวัดระนอง ตรัง และสตูล และปรับปรุงประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองในจังหวัดภูเก็ต กระบี่และพังงา
- ศึกษาประเมินความเสี่ยงภัยจากคลื่นสึนามิ
- จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการและการตัดสินใจในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกิดธรณีพิบัติภัย

* กระทรวงกลาโหม จัดสร้างที่พักอาศัยชั่วคราว จัดกำลังพลในการช่วยเหลือคนชกประทักษิณ และปรับภูมิทัศน์

* กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารร่วมกับกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน) และการจัดทำแผนผังฟื้นฟูชุมชน

* กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำรวจความเสียหาย/สูญหายของเรือประมงเพื่อประเมินและจ่ายค่าชดเชยและจัดตั้งศูนย์ประสานงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเลด้านประมง

* กระทรวงแรงงาน ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ว่างงาน รับลงทะเบียนสมัครงาน รวมทั้งประสานการเคลื่อนย้ายแรงงานและสร้างอาชีพใหม่โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงานเป็นผู้จัดอบรม

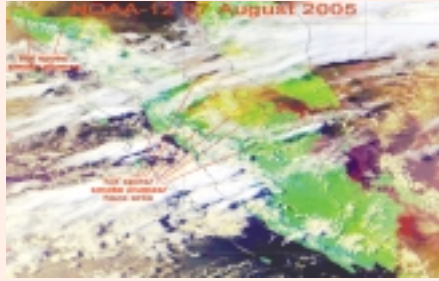
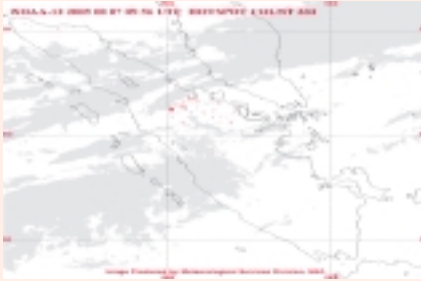
* กระทรวงศึกษาธิการ มอบเงินบริจาคช่วยเหลือ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และจัดสรรทุนการศึกษาให้กับนิสิต นักศึกษาที่กำลังพักและได้รับผลกระทบ รวมทั้งซ่อมแซมโรงเรียนที่ได้รับความเสียหาย

* กระทรวงสาธารณสุข ให้ความช่วยเหลือฉุกเฉิน ดูแลรักษาพยาบาล และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ควบคุมและเฝ้าระวังโรค ดูแลด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตและอนามัยสิ่งแวดล้อม

* กระทรวงการคลัง ได้ออกมาตรการด้านภาษีและค่าธรรมเนียม มาตรการช่วยเหลือด้านการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมกับสถาบันการเงิน และมาตรการเพิ่มความคล่องตัวในการเบิกจ่ายเงินตรองของทางราชการ

การดำเนินงานดังกล่าวช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น ประชาชนมีรายได้จากแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและอยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ดี

ผลจากการดำเนินงาน สร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมตลอดแนวชายฝั่งทะเลอันดามันทั้ง 6 จังหวัดอยู่ในเกณฑ์ดีมาก สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างปลอดภัย ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากธรณีพิบัติภัยจะมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สำหรับการฟื้นฟูสิ่งเสียหายให้กลับคืนมาเหมือนเดิมนั้นคงต้องอาศัยระยะเวลา แต่เมื่อทุกคนและทุกหน่วยงานร่วมแรงร่วมใจกันแล้ว ความช่วยเหลือและน้ำใจจากในและต่างประเทศที่หลั่งไหลไปสู่ภาคใต้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยชะล้างคราบน้ำตา แล้วเปลี่ยนให้เป็นรอยยิ้มได้

หมอกควัน... มลพิษไร้พรมแดน

“หมอกควันข้ามแดน” สิ่งที่มีจุดเริ่มต้นถึงการแพร่กระจายของมลพิษทางอากาศก็ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ใดที่หนึ่ง แต่สามารถขยายปัญหาออกเป็นวงกว้างนอกเหนือขอบเขตหรือประเทศใดประเทศหนึ่งได้ ดังตัวอย่างจากการเกิดไฟป่าอย่างต่อเนื่องทุกปีในบริเวณเกาะสุมาตราและบอร์เนียว ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งก่อให้เกิดหมอกควันไฟปกคลุมในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย เป็นมลพิษข้ามแดนที่ส่งผลกระทบต่อประเทศเพื่อนบ้านและการป้องกันและแก้ไขให้กันท่วงที

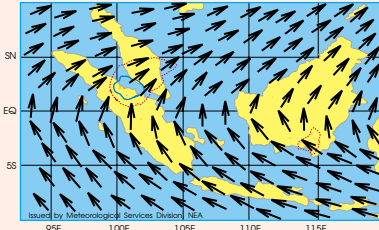
การเฝ้าระวังสถานการณ์หมอกควันในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการต่อไปเพื่อให้แน่ใจได้ว่าหมอกควันดังกล่าวมีปัญหาระดับใดและจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่หรือไม่ จากข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม และ Hotspot Map ของศูนย์อุตุนิยมวิทยาเฉพาะทาง (ASEAN Specialised Meteorological Centre : ASMC) ประเทศสิงคโปร์ พบว่า ในระหว่างวันที่ 19 มิถุนายน 2548 ถึงต้นเดือนสิงหาคม จำนวน Hotspot บริเวณเกาะสุมาตรามีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นโดยพบค่าสูงสุด 333 จุด ในวันที่ 24 มิถุนายน และ 7 สิงหาคม 2548 จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพอากาศเบื้องต้นของสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศของกรมควบคุมมลพิษ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภูเก็ต และสงขลา ในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่าปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน เฉลี่ย 24 ชั่วโมง (รายวัน) มีค่าเพิ่มสูงขึ้นเช่นกันแต่ยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน แต่ค่าเฉลี่ย 1 ชั่วโมง มีค่าสูงหลายวัน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ทิศทางลมพัดมาจากประเทศอินโดนีเซีย และจากการประสานไปยังหน่วยงานในพื้นที่ภาคใต้พบว่าในหลายจังหวัดได้รับผลกระทบจากทัศนวิสัยลดลงเนื่องจาก มีหมอกควันปกคลุม

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเกิด Hotspot ทิศทางลม และข้อมูลคุณภาพอากาศในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย พบว่าหมอกควันจากประเทศอินโดนีเซียจะถูกพัดพามาถึงประเทศไทยภายในเวลาประมาณ 1 - 2 วัน โดยในวันที่พบจำนวน Hotspot สูง ซึ่งหมายถึงมีการเกิดไฟและหมอกควันในประเทศอินโดนีเซีย และลมมีทิศทางการพัดมายังประเทศไทย จะพบการเพิ่มสูงขึ้นของปริมาณฝุ่นละอองในอีก 1 - 2 วันถัดไป ดังจะเห็นได้จากในช่วงวันที่ 12 - 14 สิงหาคม 2548 ทิศทางลมพัดหมอกควันขึ้นมา สู่บริเวณภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการเพิ่มสูงขึ้นของปริมาณ

ฝุ่นละอองในพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดสงขลาลงไป โดยพบการเพิ่มขึ้นของปริมาณฝุ่นละอองเฉลี่ย 1 ชั่วโมงจากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อย่างชัดเจน

แผนที่แสดงทิศทางลมและ Hotspot ที่เกิดขึ้น เปรียบเทียบระหว่างวันที่ 12 และ 15 สิงหาคม 2548

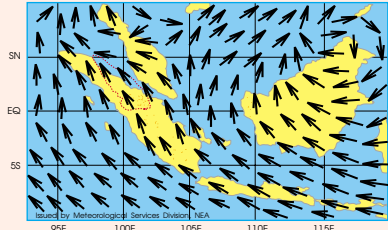
Regional Surface Winds and Observed Smoke Haze/Hot Spots over Cloud-free Areas issued at 7:15 p.m. on 12 August 2005

Haze and Weather Futures
 is dotted showers affected
 Sumatra and eastern Kalimantan.
 Hot spot/smoke plumes were
 detected in southern Kalimantan
 and central Sumatra

- Low Level Wind
- Hot Spots
- Thick smoke haze
- Slight/moderate smoke haze

Regional Surface Winds and Observed Smoke Haze/Hot Spots over Cloud-free Areas issued at 7:45 p.m. on 15 August 2005

Haze and Weather Futures
 Scattered hot spots with smoke
 haze were observed in central
 Sumatra, is dotted hot spots were
 detected in western Sarawak.

- Low Level Wind
- Hot Spots
- Thick smoke haze
- Slight/moderate smoke haze

เมื่อการพัดของลมเปลี่ยนทิศทางในวันที่ 15 สิงหาคม 2548 โดยพัดขึ้นมาสู่ประเทศไทยด้านจังหวัดภูเก็ต ส่งผลให้ปริมาณฝุ่นละอองเฉลี่ย 1 ชั่วโมงจากสถานีจังหวัดภูเก็ตมีค่าเพิ่มขึ้นมากในช่วงวันที่ 16 - 17 สิงหาคม โดยมีค่าสูงสุดเท่ากับ 172 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และปริมาณฝุ่นละอองเฉลี่ย 24 ชั่วโมงของสถานีจังหวัดภูเก็ตมีค่า 108 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรในวันที่ 16 สิงหาคม 2548

ในช่วงสถานการณ์หมอกควันดังกล่าว กรมควบคุมมลพิษ ได้ติดตามเฝ้าระวังคุณภาพอากาศอย่างต่อเนื่องและจัดส่งหน่วยตรวจวัดคุณภาพอากาศแบบเคลื่อนที่ไปตรวจวัดคุณภาพอากาศเพิ่มเติมในบริเวณจังหวัดสตูลและยะลา พร้อมทั้งรายงานข้อมูลและให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ได้รับผลกระทบในการหลีกเลี่ยงและป้องกันตนเองจากภาวะหมอกควัน และประสานงานกับกระทรวงสาธารณสุขให้จัดทีมผู้เชี่ยวชาญพิเศษไปให้คำแนะนำปรึกษาในด้านการป้องกันแก้ไขปัญหาหมอกพิษทางอากาศที่มีต่อสุขภาพ รายงานข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนเวชภัณฑ์ จัดส่งหน้ากากแจกจ่ายประชาชนเพื่อเตรียมพร้อมในการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคระบบทางเดินหายใจแก่โรงพยาบาลในท้องถิ่นในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

การติดตามสถานการณ์ปัญหาหมอกควันอย่างใกล้ชิด ทำให้สามารถเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศจะเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างองค์กร ให้คำแนะนำ ปรึกษา และช่วยเหลือระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยควบคุมสถานการณ์มลพิษระหว่างประเทศที่เกิดขึ้น ให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

โรงไม่หินหน้าพระลาน... ปัญหาและทางออก

ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี หนึ่งในพื้นที่ประสบปัญหาวิกฤติด้านฝุ่นละอองอย่างรุนแรงและต่อเนื่องมาตลอดตั้งแต่ปี 2539 - 2547 โดยมีปริมาณฝุ่นขนาดเล็กเฉลี่ย 24 ชั่วโมงสูงสุดเกินมาตรฐานทุกปี ซึ่งมีสาเหตุมาจากอุตสาหกรรมไม้ บด และย่อยหิน 55 แห่ง การทำเหมืองหินกว่า 30 แห่ง และกิจกรรมการบรรทุกขนส่งหิน แม้หน่วยงานราชการหลายแห่งได้นำมาตรการต่างๆ มาใช้อย่างมากมาย แต่ก็ไม่สามารถบรรเทาความรุนแรงของปัญหาให้หมดสิ้นไปได้

สืบเนื่องจากความรุนแรงของปัญหาฝุ่นละอองในพื้นที่ดังกล่าว คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีมติเห็นชอบให้ประกาศพื้นที่ดังกล่าวตามแนวเขตการปกครองท้องถิ่นทั้งตำบลเป็นเขตควบคุมมลพิษ ตามความในมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2547 และประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2547 หลังจากนั้นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษตำบลหน้าพระลาน (พ.ศ. 2548 - 2552) ซึ่งมี 6 แผนงานด้วยกัน (แผนงานฟื้นฟูและบำบัด แผนงานด้านกฎหมาย แผนงานป้องกันและเฝ้าระวัง แผนงานสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม แผนงานศึกษาวิจัย และแผนงานตรวจและประเมินผล) รวมทั้งมีการกำกับดูแล และติดตามตรวจสอบปัญหาฝุ่นละอองจากแหล่งกำเนิดและฝุ่นละอองในบรรยากาศอย่างต่อเนื่อง

ปี 2548 มีการดำเนินมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเน้นด้านการบังคับใช้กฎหมายและกำกับดูแลแหล่งกำเนิดมลพิษในพื้นที่ตำบลหน้าพระลานและพื้นที่ข้างเคียง รวมทั้งการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ สรุปได้ดังนี้

• การบังคับใช้กฎหมายและกำกับดูแลแหล่งกำเนิดมลพิษ

1) ตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ ได้แก่ การตรวจสอบฝุ่นละอองจากกระบวนการผลิตของโรงไม้ บดและย่อยหินในพื้นที่ตำบลหน้าพระลานและพื้นที่ข้างเคียง เป็นประจำทุกเดือน รวม 14 ครั้ง รวมทั้งมีการตรวจสอบมิเตอร์น้ำจากกระบวนการผลิตหินในโรงไม่หิน เพื่อตรวจสอบการใช้ระบบกำจัดฝุ่นละออง

2) การตรวจสอบการใช้วัดระบุเปิด เฝ้าระวังการลักลอบทำเหมือง ตรวจสอบและจัดระเบียบ การใช้วัดระบุเปิดเพื่อป้องกันการสูญหายและการลักลอบระเบิดหินโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยผู้ประกอบการ ต้องรายงานการใช้วัดระบุเปิดรวมทั้งแอมโมเนียมไนเตรดอย่างเคร่งครัดทุกเดือน

• การติดตามตรวจสอบคุณภาพอากาศ เสี่ยง และความสิ้นสະเทือน

1) การตรวจสอบฝุ่นขนาดเล็กในบรรยากาศพื้นที่หน้าพระลาน โดยสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศ แบบอัตโนมัติอย่างต่อเนื่อง จากผลการตรวจวัดพบว่า แนวโน้มค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมงสูงสุดของฝุ่นขนาดเล็ก เพิ่มขึ้นในช่วงปลายปี อย่างไรก็ตามในปี 2548 ยังคงมีค่าเฉลี่ยของจำนวนวันที่ตรวจวัดอยู่ในเกณฑ์ มาตรฐานมากกว่าร้อยละ 72

2) การตรวจวัดฝุ่นละอองรวม และฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน ในบรรยากาศ โดยสำนักงาน สิ่งแวดล้อมภาคที่ 7 จังหวัดสระบุรี เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดฝุ่นละอองมากขึ้นโดยมี จุดเก็บตัวอย่างจำนวน 6 จุด

3) การตรวจสอบระดับเสียงและความสิ้นสະเทือนจากการไม่ บด และย่อยหิน และการทำ เหมืองหินในพื้นที่หน้าพระลานและพื้นที่ข้างเคียงเป็นประจำทุกเดือน รวม 12 ครั้ง

4) การทดลองติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิดเพื่อตรวจสอบการระบายฝุ่นละอองจากโรงไม่ บด และ ย่อยหิน

• การสร้างการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ประชาชน และผู้ประกอบการ ได้แก่

1) การมีอาสาสมัครเฝ้าระวังปัญหาฝุ่นละออง

2) การอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ และประชาชนในพื้นที่ ในเรื่อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการโรงไม่หินและเหมืองหิน รวมทั้งวิธีการตรวจวัดมลพิษที่เกิดจาก ประกอบกิจการโรงไม่หินและเหมืองหิน โดยมีการดำเนินการแล้ว 3 ครั้ง

3) การเฝ้าระวังสุขภาพอนามัยของประชาชนและคนงานในพื้นที่หน้าพระลาน โดยสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดสระบุรี ร่วมกับโรงพยาบาลพระพุทธบาทดำเนินการโครงการแกนนำโรงไม่ร่วมใจห่วงใย สุขภาพ รักษาสิ่งแวดล้อม ปราศจากโรคฝุ่นหิน และโครงการแกนนำประชาชนตระหนักรักษาสุขภาพ รักษาสิ่งแวดล้อมปราศจากโรคฝุ่นหิน

4) การทำความสะอาดถนนสายหลักและสายรองโดยการล้าง กวาด และดูดฝุ่น ซึ่งองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น สำนักงานเทศบาลตำบลหน้าพระลาน และองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระลาน

5) การมีส่วนร่วมและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากผู้ประกอบการในพื้นที่ตำบล หน้าพระลาน ได้แก่ การปรับปรุงถนนคังเขาเขียว ซึ่งเป็นถนนสาธารณะระยะทาง 440 เมตร และการปลูกป่าในพื้นที่เสื่อมโทรมซึ่งอยู่ใกล้เคียงตำบลหน้าพระลาน จำนวน 200 ไร่ พร้อมดูแลรักษาเป็น ระยะเวลา 7 ปี

6) การประชุมคณะอนุกรรมการกำกับดูแลและติดตามการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองในเขตควบคุมมลพิษ ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี อย่างต่อเนื่อง รวม 7 ครั้ง

7) การตรวจประเมินเพื่อคัดเลือกและมอบป้ายแก่สถานประกอบการโรงไม้ บดและย่อยหินในเขตควบคุมมลพิษตำบลหน้าพระลานและพื้นที่ข้างเคียงที่มีการจัดการและควบคุมปัญหาฝุ่นละอองดีและดีเด่นประจำปี 2548 ซึ่งผลการตรวจพบว่า มีสถานประกอบการที่อยู่ในเกณฑ์ดีเด่น 1 แห่ง อยู่ในเกณฑ์ดี 11 แห่ง และอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 9 แห่ง

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาส่งผลให้สถานการณ์ปัญหาฝุ่นละอองในพื้นที่หน้าพระลานมีแนวโน้มดีขึ้น และผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศอย่างต่อเนื่องบริเวณโรงเรียนหน้าพระลาน มีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมงสูงสุดของฝุ่นขนาดเล็กเท่ากับ 300.8 มคก./ลบ.ม. ซึ่งลดลงอย่างเห็นได้ชัดจากปี 2547 (415.7 มคก./ลบ.ม.) อย่างไรก็ตามแม้ว่าสถานการณ์ปัญหาฝุ่นละอองจะลดระดับความรุนแรงลง แต่ก็ยังพบเกินมาตรฐานร้อยละ 35 ของจำนวนวันที่ตรวจวัด ดังนั้นการแก้ไขปัญหามาตรการที่กำหนดไว้คงยังต้องดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยภาคเอกชนและประชาชนเป็นกลไกสำคัญที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งจะเป็นทางออกที่แท้จริงของการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองในพื้นที่หน้าพระลาน

ภาพตะกอนในบ่อขุดหน้าดิน

สภาพบริเวณที่เกิดเหตุเดือนกุมภาพันธ์ 2548

ลักลอบทิ้งกากของเสีย : คนทำไม่ได้รับ คนรับไม่ได้ทำ

ในรอบปีที่ผ่านมามีข่าวสารการลักลอบทิ้งกากของเสียดูเหมือนจะกลายเป็นเรื่องปกติที่สามารถหาอ่านได้ทั่วไปตามหน้าหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นฉนวนกันความร้อน กังบรรจุสารเคมีใช้แล้ว กังบรรจุน้ำมันเครื่องใช้แล้ว และอื่นๆ ดังนั้นหน่วยงานราชการต่างๆ ก็เกี่ยวข้องจึงร่วมกับตรวจสอบและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเร่งด่วน และบางครั้งก็ไม่สามารถสืบสวนถึงตัวผู้กระทำความผิดได้ การกระทำดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ขาดความรับผิดชอบ และส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมได้ในวงกว้าง หากไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างทั่วถึงก็

• ลักลอบทิ้งสารเคมีและน้ำมันเครื่องใช้แล้วบริเวณบ้านหนองแขวะ ตำบลสุรศักดิ์ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี

มีการลักลอบนำกากของเสียซึ่งส่วนใหญ่เป็นของเหลวปนเปื้อนโลหะหนัก มีลักษณะคล้ายน้ำกรดที่ใช้ล้างโลหะในโรงงานชุบโลหะ (pH เท่ากับ 2) และน้ำมันเครื่องใช้แล้ว มาเททิ้งในบ่อขุดหน้าดินของเอกชนขนาด 10 ไร่ เป็นระยะเวลาประมาณ 3 ปี ทำให้กากสารเคมีซึ่งเป็นของเหลวไหลซึมออกมาปนเปื้อนในลำห้วยกรวด บริเวณบ้านหนองแขวะ ตำบลสุรศักดิ์ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี จากการตรวจสอบพบว่า กากสารเคมีอาจซึมจากบ่อขุดหน้าดินออกไปยังลำห้วยกรวดซึ่งอยู่ห่างออกไปประมาณ 300 เมตร เนื่องจากมีพื้นที่ต่ำกว่าบ่อขุดหน้าดิน ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าวในระดับ

ความลึก 0 - 15 เมตร เป็นดินทรายซึ่งน้ำสามารถไหลซึมออกไปได้ ดังนั้นพื้นที่ที่อาจได้รับความเสียหายจะเริ่มตั้งแต่บริเวณต้นน้ำของลำห้วยกรวด ซึ่งลักษณะพื้นที่เป็นรางรับน้ำ โดยดินในลำห้วยจะเป็นสีแดงและเหลือง เป็นระยะทางประมาณ 3 - 4 กิโลเมตร และมีสภาพความเป็นกรดสูง นอกจากนี้น้ำในลำห้วยกรวยยังมีค่าโลหะหนัก ได้แก่ สังกะสี และโครเมียม ในปริมาณค่อนข้างสูงอีกด้วย

การแก้ไขปัญหาเบื้องต้น ได้ดำเนินการขุดลอกดินปนเปื้อนบริเวณลำห้วยกรวดเป็นระยะทาง 1 กิโลเมตร และปัจจุบันเทศบาลตำบลเจ้าพระยาสุรศักดิ์อยู่ระหว่างจัดทำแผนดำเนินการกำจัดกากของเสียในบ่อขุดหน้าดินและการฟื้นฟูลำห้วยกรวด เพื่อของบประมาณมาดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ส่วนการดำเนินการทางกฎหมาย สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรีได้แจ้งความกล่าวโทษเจ้าของที่ดินต่อเจ้าพนักงานตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอศรีราชา ในความผิดฐานครอบครองวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 โดยไม่ได้รับอนุญาต และเทศบาลตำบลเจ้าพระยาสุรศักดิ์ ได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มีคำสั่งให้เจ้าของที่ดินห้ามนำกากสารเคมีมาทิ้งในบ่อดินลูกรังโดยเด็ดขาด และให้ทำการกำจัดกากสารเคมีในบ่อดินลูกรังให้ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งจากการติดตามผลในภายหลังทราบว่าเจ้าของที่ดินไม่ดำเนินการใดๆ จึงส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีซึ่งได้มีหมายเรียกผู้ต้องหาแล้ว 2 ครั้ง แต่ผู้ต้องหาไม่มาให้การจึงได้ส่งสำนวนยื่นฟ้องศาล และศาลได้ตัดสินให้เจ้าของที่ดินจ่ายค่าปรับฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานรวม 6,000 บาท และปรับอีกวันละ 500 บาท ตลอดเวลาที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง

• **ลักลอบทิ้งสารเคมีและน้ำมันเครื่องใช้แล้วบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี**

เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2548 มีการลักลอบนำกากสารเคมีลักษณะเป็นของเหลวสีน้ำตาลและเขียว มีกลิ่นเหม็นรุนแรง มาทิ้งในบ่อขุดหน้าดินเก่า อยู่ห่างจากลำคลองที่เชื่อมต่อกับอ่างเก็บน้ำบางพระ ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นเขตติดต่อบริเวณเทศบาลตำบลเจ้าพระยาสุรศักดิ์กับเทศบาลตำบลบางพระ จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ห่างประมาณ 200 เมตร เกิดอาการวิงเวียนศีรษะและแสบจุก จากผลการตรวจวัดกลิ่นในเบื้องต้นพบว่า ของเหลวสีน้ำตาล

น้ำในบ่อขุดหน้าดิน

สภาพบริเวณที่เกิดเหตุ
เดือนสิงหาคม 2548

มีองค์ประกอบของสารแอมโมเนีย (NH_3) ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) เท่ากับ 8 ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นด่าง ส่วนกากสารเคมีของเหลวสีเขียวมีกลิ่นเหม็นเล็กน้อย ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) เท่ากับ 4 มีคุณสมบัติเป็นกรด และมีโลหะหนัก ได้แก่ โครเมียมรวม (Total Cr) และนิเกิล (Ni) ในปริมาณค่อนข้างสูง สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นน้ำเสียจากโรงงานชุบโลหะ

การแก้ไขปัญหา ยังไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดมารับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาได้และราชการส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณไม่เพียงพอ ส่วนการดำเนินการตามกฎหมาย สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี ดำเนินการร้องทุกข์ดำเนินคดีกับผู้ครอบครองวัตถุอันตรายหรือผู้ครอบครองที่ดิน ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ต่อสถานีตำรวจภูธรอำเภอศรีราชา ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการตรวจสอบหาเจ้าของกากสารเคมีดังกล่าวควบคู่ไปด้วยแล้ว

การตรวจสอบปัญหาการลักลอบทิ้งกากของเสียยังคงต้องดำเนินต่อไป ทรายใต้ที่ยังมีเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่ว่าองค์กรหรือกลุ่มบุคคลใดเป็นผู้ตั้งใจที่จะกระทำการดังกล่าวโดยไตร่ตรองไว้ก่อน จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ หากสามารถพิสูจน์ทราบได้ถึงผู้กระทำ ความผิดที่ชัดเจน จะต้องดำเนินการตามกฎหมายให้ถึงที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการผู้ก่อมลพิษจะต้องเป็นผู้จ่าย ทั้งนี้เพื่อรักษาประโยชน์ให้แก่ประชาชนโดยรวม

รายชื่อผู้จัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2548

ที่ปรึกษา

1. นายอภิชัย ขวเจริญพันธ์	อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ
2. นายสุพัฒน์ หวังวงศ์วัฒนา	รองอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ
3. นายอดิศักดิ์ ทองไข่มุกด์	รองอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ

คณะผู้จัดทำ

1. นายรังสรรค์ ปิ่นทอง	7. นางสาวปรีเมษา เจริญนพคุณ
2. นางสาวสุธิตา คงเพชรสถิตย์	8. นางดวงใจ ดวงทิพย์
3. นางสาวสุภาพ จันทร์หงษ์	9. นายอภิชาติ ลือพันธ์
4. นางสาวลัดดา จุลแสง	10. นางสาวจิระนันท์ เหมพูลเสิริฐ
5. นางสาวพรหมธิดา สดใส	11. นางสาวลลนา เปล่งเสียง
6. นายธีระศักดิ์ เขี่ยมบุญฤทธิ์	12. นางสาวอัจฉรา วันเจียม

ผู้สนับสนุนข้อมูล

1. นางสาววิมลพร วิไลรัตนติก	12. นายคมสัน องค์กรปรีชากุล
2. นายเขานันท์ นกอยู่	13. นางนิภาภรณ์ ใจแสง
3. นางสาวปัทมา ลีลาพจน์	14. นางสาวพิรพร เพชรทอง
4. นางสาววันเพ็ญ ส่วนเวษยันตร์	15. นางสาวกาญจนา สวยสม
5. นางสาวชนชนก อรุณเลิศ	16. นายธานี จารุณี
6. นางสาวสมหทัย วัฒนมังคล	17. นายธีรวัฒน์ อุดมจินดาสวัสดิ์
7. นายสง่า ทับทิมหิน	18. นางสาวพรศรี สุทธนารักษ์
8. นายเอกชัย แพร์กุลวนิช	19. นางสาวอนุดา ทวีวัฒน์สิน
9. นางสาวประไพศรี อาสนรัตน์จินดา	20. นายนิชกร คงเพชร
10. นางสาววาสนา แจ่มประจักษ์	21. นางสาวจุฑาทิพย์ เพชรอินทร์
11. นายอิมราน หะยีปาก	22. นายทศพร บำรุงวงศ์

ดำเนินการจัดทำโดย

กรมควบคุมมลพิษ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

www.pcd.go.th

